

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

E N S O L D A T F R A D E N S T O R E N O R D I S K E K R I G

O B E R S T L Ø J T N A N T O L E H O L C K

O G H A N S H U S T R U E L E N R O S E N D A H L .

Af Harald Holck

Holte 1949.

I min Farbroders, Kontorchef Alfred Holcks Hjem hang paa Væggen et Portræt af Kaptajn Jacob Elias Holck, der døde i 1767, kun 40 Aar gammel. Det var malet paa en Fanedug, der var omgivet af Frynser og foroven fæstet til en Stang; udenom Portrætet var, graat i graat, malet en kokoko-Ramme. Paa Bagsiden ind mod Væggen var i en tilsvarende Ramme paamalet hans Forældres og Søskendes Data.

Denne Fane var et Gravminde over ham og tillige over Faderen, Oberstløjtnant Ole Holck, hvis Navn dominerer Indskriften paa Bagsiden, og som her indføres talende i Jeg-Form. Den havde tidligere været ophængt - rimeligvis frit væjende - i Broche Kirke i Sogn i den aabne Begravelse under Korset, hvor begges Ki-ster stod.

Klædt i Det Bergenusiske Regiments røde og hvide Uniform og med Hovedet højt rejst, saa Kaptajnen stolt/^{ned} mod Beskueren - men under Portrætet var malet: "Faa og onde Haver mine Lives Aars dage været".

Intet Under, at denne særprægede Gravfane gjorde et stærkt Indtryk og vakte eller styrkede Interessen for Slægten og dens Skæbner. Allerede dens første Ejer her i Landet, Kaptajnens Brodersøn, Oberst Jacob Elias Holck sen. havde saaledes skrevet en i det væsentlige nøjagtig, men ufuldstændig Stamtavle over Slægten, og en senere Ejer, Kaptajn C.C.J.W.Holck havde i 1883 faaet Indskrifterne paa Fanen trykt i Personalh. Tidsskr. i Forbindelse med Oberst H.P.Tønders Beretning om Oberstløjtnant Ole Holck og hans Hustru, ligesom andre af Slægten havde affattet Brudstykker af Stamtavler (et lille - urigtigt - Brudstykke blev trykt af Kaptajn Lengnick). Alt dette fik jeg dog først senere Kendskab til. Men Slægtens Fortid talte gennem den gamle skørnede Gravfane og ansporede min Slægtsinteresse, saa at jeg besluttede at søge at trænge ind i Slægtens Historie og følge de enkelte Livsskæbner.

Efter at jeg i 1909 havde anlagt en Slægtebog med de Oplysninger, jeg den Gang havde, har jeg senere i min Fritid stadig arbejdet videre paa den, bortset fra nogle Perioder, hvor jeg var stærkt optaget af andre Interesser. I Slægtebogen indførtes ogsaa mange Oplysninger om Kvindeliner. En stor Mængde Afskrifter af Aktstykker m.v. er taget til en særlig Bilagsmappe. I Forbindelse hermed søgte jeg Oplysninger om andre Slægter Holck, for om muligt ad den Vej at kunne føre Slægten længere tilbage.

I 1923 fik jeg i P.T. trykt nogle Bemærkninger om Slægten samt om andre Slægter Holck i Danmark og Norge. Medens nogle Partier af denne Artikel (f.Eks. om Slægtens Segl og om Adels-

patentets Historie) vedblivende står ved Magt, er der med Hensyn til andre Partier senere fremkommet saa mange nye Oplysninger, at jeg saa mig nødt til at revidere og i stort Omfang at supplere den gennem Artiklen "Holck'ske Slægter - og Problemer" i P.T. 1948.

I 1925 skrev jeg i Danmarks Adels Aarbog en Stamtavle over en dansk Linie af Slægten med korte Biografier og i P.T. 1926: "Af Herredsfoged Carl Holcks Papirer" med biografiske Noter.

I 1947 udsendte jeg derefter en zinktrykt skematisk Oversigts-tavle over hele Slægten i Danmark og Norge og i 1948 en duplikeret "Stamtavle over Oberstløjtnant Ole Holcks Slægt"; denne omfattede tillige det første Led af Kvindeliniernes, men indeholdt ikke Biografier. Udarbejdelsen af denne Stamtavle - og Artikler i P.T. 1948 - havde jeg længe udsat, idet jeg ønskede først at faa Klarhed over Oberstløjtnant Ole Holcks Afstamning. Gennem Aarene havde jeg arbejdet meget paa at løse dette Spørgsmaal og bl.a. brevvekslet med adskillige kendte norske Genealoger uden Resultat i denne Henseende. Til sidst kom jeg imidlertid i Brevveksling med Genealogen, Lærer M. Rogne, hvem det lykkedes gennem Aktstykker i Trondhjems Statsarkiv at dokumentere, hvem der var Ole Holcks Forældre, jfr. Norsk slektshistorisk Tidsskrift 1946, og senere at sandsynliggøre, paa hvilken Maade hans Moder nedstammede fra Slægten fra Myklebust.

Jeg har desuden skrevet nogle Smaastykker i P.T. 1946 og N.S.T. 1946-og i 1948 og 1949 udsendt dupliserede Stamtavler over enkelte af Slægtens Kvindeliner (Alm, Simonsen, Döschel, Nagel).

Det vigtigste maatte herefter være at faa udsendt en fylldig Levnedsskildring af den vidt forgrenede Slægts Stamfader, Oberstløjtnant Ole Holck og hans Hustru.

Idet jeg nu udsender denne Skildring, som det har været mig selv en Glæde at arbejde med, vil jeg gerne bringe en oprigtig Tak til alle dem, som jeg, bl.a. gennem en omfattende Brevveksling, i Tidens Løb er kommet i Forbindelse med, og som paa forskellig Maade har ydet mig Bistand. En Række Forhold, hvorom jeg har faaet Underretning fra Norge, vilde saaledes næppe ellers i fuldt Omfang være blevet mig bekendt, idet jeg hovedsagelig maatte arbejde med Undersøgelser i Danmark, særlig i de rige Militærarkiver og ved Hjælp af Familiepapirer her. Navnlig min nu afdøde Frønde og Ven, Lektor Knud Kraft Holck ved Oslo Katadralskole, med hvem jeg gennem en Aarrække havde et ideelt Samarbejde, er jeg den største Tak skyldig for det vigtige Materiale, som han, tildels med Bistand af sine Søstre, fremskaffede :

fede, bl.a. fra norske Arkiver og Familiegemmer.

Det er mit Haab, at denne dokumentariske Levnedsskil-
dring, der er skrevet for Slægten, og derfor udformet mere ud-
førligt, end det ellers vilde-være sket, vil kunne være af Be-
tydning for Ole Holcks og Elen Rosendahls Efterslægt.

- I et Tillæg er anført nogle Betragtninger om Indledning-
gen til Oberst Tønders Beretning.

Holte, April 1949.

H.Holck

Oberstløjtnant Ole Holck ved det 1ste Bergenhusiske nationale Infanteri-Regiment blev født den 20.11.1687 i Trondhjem. Han var Søn af Kipper (Bødker) i Trondhjem Isaach Olufssøn, der vistnok var fra Romsdalen, men hvis Afstamning nu ikke kendes, og Kirsten Jacobsdatter Holck, som var født i Romsdalen, formentlig i Akerø Præstegæld, hvor hendes Broder Anfinn Jacobs-søn Holck, der var Kipper og Handelsborger i Trondhjem og fra 1693 til 1705 ejede "Borgerleiet" (Handelsstedet) Lovunden i Lurø i Helgeland, vides at være født. De stammede agnatisk fra Godsejeren Peder til Myklebust i Nordfjord (+ ca. 1521), og deres Faders Forældre var utvivlsomt Hr. Anfinn Christopherssøn Holck, først vistnok Kapellan i Romsdalen, senere residerende Kapellan til Haram (+ 1659), og Catharina Jacobsdatter.

Kirsten Holck døde kort efter Sønnens Fødsel; den 8.12. 1687 blev der betalt for hendes Begravelse til Trondhjem Domkirke. Hun var den 9.6.1684 blevet trolovet i Domkirken med Isaach Ols-søn (Olufssøn), der tidligere havde været gift (trolovet 16.1. 1683 i Domkirken som "Erlig og discret ung carl") med Elene Pedersdatter, for hvis Begravelse med 2 dødfødte Børn der betaltes til Domkirken 10.1.1684. Skifte efter Kirsten mellem Sønnen og Faderen holdtes 22.5.1688 i dennes Hus (i Kannikveiten). I det lille Bo nævnes ifølge Meddelelse fra M. Rogne bl.a. 2 Sølvskeer, 1/2 vog Tin, 1 Sølvnaal, 1 Sølje, 1 Tinflaske, 1 Borddug, 1 Hjulrok, samt Tøndestaver, "Botner" og Kipperredskaber. Huset blev vurderet til 18 Rdl., Resten af Boet til 19 Rdl. Ole Holcks Arv, 18 1/2 Rdl., skulde indestaa i Hus og rede Penge hos Faderen som hans Formyndere.

Isaach blev den 30. s.M. trolovet i Domkirken med Arne Saugmesters Stifdatter Ingeborg Olufsdatter; han døde i Trondhjem,

og Begravelsen indførtes 25.1.1716 (Domkirken). Ingeborg overlevede ham. Isaach forseglede (ifølge Meddelelse fra M.Hogne) som Vidne ved en Trolovelse i Domkirken 25.9.1686 med et Bomærke med Initialerne I.O. over en ligebenet Trekant, fra hvis Midte der udgaar to Kors, hvis Hovedstammer, vinkelret paa de to opstaaende Sider, gaar gennem disse, saaledes at selve Korsskæringen ligger udenfor Trekanten.

Angaaende nærmere Oplysninger henvises til N.S.T. I.(1928) p. 205 ff. og X.(1946) p. 313 ff., samt P.T. 1948 p. 99-101¹⁾.

Indtil videre maa man gaa ud fra, at det er Moderens Slægtsnavn, Oberstløjtnant Ole Holck bruger (et paa den Tid jævnligt forekommende Forhold), selv om der er en svag Mulighed for, at Isaach Olufsson kunde være Sønesøn af den Isaacus Sivari fra Trondhjem Skole, der blev immatrikuleret ved Københavns Universitet 9.7.1628 og kunde være Søn af Hr. Sigurd Christopherssøn Holck fra Skogn.

- I 1916 fandtes i et Skab hos Enken efter en Sønesøns Søn af Oblt. Ole Holck. den eneste kendte egenhændige Optegnelse af Ole Holck; (den synes at vise hen til et væsentligt Træk hos ham, som ogsaa Oberst H.P.Tønder i sin Skildring af ham fremhæver):

"Efter Guds behagelige Villie og Raad Er ieg med Ellen Iens datter Rosendahl troelovet dj 10de Aprili 1712 = Voors brylupsdag dj 6 May 1712 udj Friderickshald i Norge - dj 22 Ianuari 1713 = Haver Gud behaget At forløse min Kone med Een Søn, ved Nafn Iens Iacobus, Som døde dj. 28 Aprili 1713 udj Frid.hald Hvor hand var fød -

1714 dj 23. May Klocken 2 eftter Middagen blev Friderick Christian fød udj Friderickstad i Norge.

1) I det følgende er - uden at være særlig citeret - benyttet:

I.C.W.Hirschs Manuskript: Danske og norske Officerer 1648-1814.
O.Vaupell: Den dansk-norske Hærs Historie. Bidrag til Den store nordiske Krigs Historie, udgivet af Generalstaben. J.O.Wahl: Det gamle Bergenhusiske Regiments Historie (1628-1720). I.F.Lampe: Bergers Stifts Biskopper og Præster. A.M.Wiesener: Dødsfald i Bergen 1765-1850.

1716 dj 10de November, Er Iens Isaak fød udj Friderickstad i Norge. -

1719 dj 2^{den} Iunij Er Carl Phillip fød, udj Vestbye Sogn paa Een Gaard kaldet Tanem Østenfeldtz.

1920 dj 9 September Er Susane Gierhardine fød paa Wosswangen Bergenhuuslehn.

1923 dj 9de Februari Aften Klocken 8te blev Kiersten Chatharine fød paa Paedøen, paa Haardeland.

1725 dj 28 feb^r Natten Klocken Ellve Andreas Sewald Høyelse fød Same Gaard.

1726 dj 6te octob^r om Natten Klocken Er Jacob Elliam fød paa bemelte gaard.

1729 dj 8de feb^r Har det behaget dend Naaderiige Gud at forløse min Kone i hinders haarde Barselnød, med Eet død fød drenge barn, Bernes Tangen.

1731 dj 31 Ianuari Morgenen Klocken 5 - Er Olave Marie fød udj Bernes Tangen paa Haardeland. -

dj 12te decemb^r 1733 Er Frantz Hendrick Sophonias fød Klocken 3 om Natten udj Hougs wigen - døde paa Neste Mielde dj 23 Iulij 1736 -

1735 dj 2 Iulij Marie besøgelses dag Klocken 3 slæt efter Midagen Er Hans Hinrick Hornnemand fød paa Neste Mielde paa Haardeland. -

Gud unde mig, At Alle disse børn Som Herren haver Velsignet mig med, af de gienlevende, Maatte op Voxe til Guds Hellige Nafnes Eres udbredelsze, og deres Salligheds forvervelsze, de døde tvifler ieg icke, de joe Allerrede Er udj Guds Haand.

1690 dj 5 decemb^r Er min Kone fød paa Friderickshald -

1687 Er ieg fød udj Thrundheim dj 20de Novemb^r En onsdag Klocken 2 efter Middagen.

O.I.Holck"

Forbogstaverne, der er sammenslyngede og har været vanskelige at dechifrere, har dannet et ikke uvigtigt Led i Undersøgelserne om hans Afstamning. Vi ved nu, at der staar Ole Isaachson Holck. Hans "slyngede" Underskrift kendes ogsaa fra "Eseglede Underskrifter" i Rigsarkivet (Steege paa Møen 1743) og fra en Rulle for hans Kompagni, dat. Wiig 16.6.1756. I Ansøgninger skriver han sig dog Ole Holck (i 1733 med gotiske Bogstaver, ellers, f.Øks. i 1736, med latinske Bogstaver; det er en fast, klar og dekorativ Haandskrift). Ole Holck kaldes han ogsaa normalt i de militære Aktstykker. Hans Døbenavn har dog rimeligvis været Oluf; i Gravskriften over ham kaldes han Oluf de Holck, ligeledes paa hans Søn Kaptajn Iacob Elias de Holcks Gravfane, hvor Maleren dog har glemt e i Faderens Efternavn. I en samtidig, ret unøjagtig, trykt Gengivelse af Fanens Indskrift er Navnet stavet Holch, hvilken Form - ligesom Holk - af og til bruges om ham af fremmede. Ogsaa i Oberst Tønders nedennævnte Beretning kaldes han Oluf de Holck.

Ole Holck forseglede med et Signet med "Løvehoved-Vaabenet": i Skjoldet er der 3 Løvehoveder, set i Profil, med spillende Tunger, og - mod Sædvane - anbragt pyramideformet med eet foroven og to forneden; ovenover den ukronede Hjelm to Løvehoveder over hinanden. Det er tidligst fundet brugt af ham i 1743, senest d. 16.6.1756. Om dette Vaaben henvises til P.T. 1923 p.243-45 og 1946 p. 93-95. En Meddelelse fra en Datterdatters Søn om, at han skulde have forseglet med Mursparre-Vaabenet, er ikke fundet bekræftet.

I Slægten er nedarvet en gammel Afskrift af en nu forsvundet Beretning om ham og hans Familie. Afskriften, der er den eldste kendte, er sikkert skrevet af hans Søn, Oberst Carl Philip Holck. En noget omredigeret og lettere moderniseret Gengivelse af Hovedparten af denne Afskrift er trykt i P.T. 1883 p. 75 ff. Indledningen om Ole Holcks Herkomst er gengivet i P.T. 1923 p. 246 - 47 ^{efter C.P.Holcks Afskrift} nøjagtigt/med nogle Kommentarer og enkelte Rettelser til Afskriften, bl.a. med Hensyn til Aarstallet for Beret-

ningens Afgivelse, der maa være 1759. Om Urigtighederne i dette Afsnit henvises iøvrigt til Tillægget. Beretningen er Svar paa en Forespørgsel fra en "Høy Grevelig Excellence", formentlig i Anledning af Ole Holcks Død, og paa en anden Afskrift er det noteret, at Brevet blev skrevet til "Grev Holck"; det maa utvivlsomt være Grev Christian Christopher Holck til Orebygaard (1698-1774), der 1758 blev karakteriseret Generalmajor (og Excellence).

Beretningen er skrevet i Bergen 13.6.1759, og Brevskriveren var Hans Peter Tønder "obrist Liet: med obersters Character i første bergenshuske Regiment"¹⁾.

Efter det i P.T. 1923 gengivne Stykke, hvori det omtales, at Ole Holcks Fader (der - urigtigt - kaldes Provst og siges at være død før Sønnens Fødsel) ogsaa havde en 3 Aar ældre Datter, fortsætter Tønder saaledes:

1) Han var (efter W.Brandt: Fam. Ameln) Søn af Præsident Anders Christopher Tønders Søn, Premierløjtnant Raphael Tønder, og var gift med Barbara Margrethe Munthe, Datter af Sognepræst Ludvig Munthe til Vik i Sogn. If. Hirsch blev han efter hendes Død gift med Lucia Maria Weimann, Enke efter Postmester Schrepp, hvortil han søgte Tilladelse 5.3.1754. Han døde 21.1.1761. Tønder, der oprindeligt stod ved 1' Trondhjemske nat. Inf. Rgt., blev 10.8.1722 overflyttet som Kaptajnløjtnant til 1' Bergenh. Rgt., han blev kar. Kaptajn 29.10.1725, virk. Kaptajn 30.1.1736, kar. Major 12.7.1743, Premiermajor 25.11.s.A. Naar Hirsch dernæst anfører, at han blev kar. Oblt. 19.6.1755 (Anc. 9.6.1751), stemmer det jo ikke med Tønders egen Angivelse i Beretningen. - I Conduitelisten for 1745 anføres bl.a. om ham: "fuldkommen Statur og god Exterieur. Af got og meget hurtigt begreb"; i en tidligere Liste (for 1730) omtales han som "en habil og ketskaffen Officerer". If. Krigskancelliets for Kongen referede Sager 30.5.1759 Nr. 10 søgte H.P. Tønder, der da havde Gloppenske Kompagni ved Second Bataillon, efter Ole Holcks Død om at faa dennes Kompagni, da han herved vilde komme Bergens By nærmere, hvilket blev bevilget.

"Disse tvende Fader- og Moderløsze børn blev sønt i deres spædeste Alder til Nordlenderne Til det saa kaldede Helgeland Til en Prest Naflig Hornemand, som Var beslegtet med Probstens Afdøde Kone. Pigebarnet Skal Strax efter ankomsten til Helgeland bleven syg og Dæd, Sønnen Oluf de Holck blev oplært i den bekiente Prest Hornemands Huus, i mange Videnskaber, som Teigning, Matematich; Geometri; Chymi; og Methahlernes Kiendelse, og Da Han var et Skielden Cheni, og Ved tiltagne alder blev meere og meere bekienet for sine Flittige Foretagelszer i mange ting; Da Nue Hans Lærde Foster Fader Ved Dæden Afgick; blev Han Raad at gaae i Krigstienisten; Hans Videnskaber som til den Tid Var Skielden at forefinde; sat Ham i kaab; og da Hand Var Villig Paa første Vinck at Tiene En Ver uden minst intresse med Raad og Daad; uden selv at Kiende sit Verd."

- Det maa her, næst efter en alm. Bemærkning om, at Beretningens hyppige Sønderbrydelser af Sætningskonstruktionen ofte gør det vanskeligt at forstaa Sammenhængen og afgøre, om de enkelte Sætningsdele skal knyttes til det forudgaaende eller det efterfølgende, anføres, at der paa det angivne Tidspunkt ikke fandtes nogen Præst Hornemann i Norge. Tønders Fejltagelse maa vist staa i Forbindelse med Ole Holcks yngste Søns Navn, men Grunden til, at denne er døbt Hans Henrich Hornemann, kendes ikke. Oplysningerne synes heller ikke at kunne passe med Hensyn til nogen anden lærd Præst i Helgeland. Der kan maaske ogsaa med Hensyn til Stedet være Tale om en Fejlhuskning, Ole Holcks Morbroder ejede jo et Handelssted i Helgeland. M.Rogne antager (N.S.T.X.p.316-17), at Fosterfaderen har været Provsten, Hr. Hans Breier til Akerø, der var fra Helgeland og en lærd Mand, og som var gift med Anna Bernhoft, Datter af Hr. Christen Bernhoft til Akerø og Anna Arreboe, Søster til Biskoppen, - og tænker sig, at en uklar Erindring om denne fra Danmark komme Biskop har spillet ind ved Opstillingen af Stamrækken i Beretningen. Hans Antagelse om Fosterfaderen hænger nemlig sammen med, at han formoder, at Kirsten Holcks Fader Iacob, der sikkert har boet i Akerø Præstegæld, hvor ialt

Fald hans Søn Anfinn er født, har været gift med Catharina Bernhoft, Søster til Breiers Hustru. Det maa fremhæves, at M.Rogne (p.315-16) har dokumenteret, at Ole Holck i alt Fald før 1706 boede i Komsdalen; han havde her faaet udbetalt Morbroderen Anfinns Arv paa 7 Kdl. efter dennes Søsterdatter, som døde paa Søndmøre.

- I et Andragende om Pension (Bilag til Krigskanc. ref. S. 30.5.1759 Nr. 10) siger Oblt. Ole Holcks Enke, at han i 50 Aar ^{Krigs} har staaet "i Deris Kongel. May^{ts} Tieniste fra seeniste/Tiders Begyndelse 1709" ved det Bergenhusiske Regiment. Af Oplysningerne i en Rulle for 1734 over Livkompagniet ved Sdr. Bergenh.kgt., hvori angives, hvor lang Tid han har tjent i de forsk. Charger, fremgaar det, at han blev Korporal 1710, men Tidsrummene er kun angivet med runde Tal. Af denne Rulle fremgaar paa tilsvarende Maade, at Ole Holck blev Sergeant 1711 og capitaine des armes 1713.-

- Efter at Kong Frederik IV, der, efter at Kong Carl XII var blevet slaaet ved Pultava, havde sluttet Forbund med Sachsen og Rusland, den 28.10.1709 havde erklæret Sverige Krig, havde det Bergenhusiske nationale Infanteri Regiment faaet Ordre til at holde sig marschberedt og kort efter til at afmarschere til Østlandet, idet Planen var, at den norske Hær skulde gøre Indfald i Bohuslen samtidig med, at der fra dansk Side blev gjort Landgang i Skaane. Det trak imidlertid ud med Regimentets Afmarsch. Dels var 1000 Mand af Regimentets Mandskab (over Halvdelen) nyudskrevne og uøvede, dels var Beklædningen og Udrustningen meget mangelfuld (Wahl siger, at næsten det eneste, der var i god Stand, var Kompagnifanerne af dobbelt rød Taft - for Livkompagniet hvid - prydet med Kong Frederik IVs kronede Navneziffer. - Uniformen var dengang en graahvid Vadmelsdragt). Først den 5.12.1709 var alle Kompagnierne ankommet til Christiania, hvorfra Regimentet marscherede til Frederikshald, hvor det ankom d. 16.s.M. Paa Grund af de øverstkommanderendes Passivitet og Uduelighed maatte Indfaldet i Bohuslen imidlertid opgives, og den søndenfjeldske Hær, der havde været samlet ved Frederikshald siden Oktober, blev

derfor nu hjemsendt, medens det Bergenhusiske Regiment blev holdt inde som Garnison ved de forskellige Fæstninger. I Frederikshald laa de fleste af Kompagnierne, deriblandt Kaptajn Stephan Barclay de Tollys 4^e Reservekompagni (med Mandskaber fra Sundfjord og det halve Nordfjord), der 7.7.1711 overtoges af Kaptajn Friderich Spinck. Ifølge velvillig Meddelelse fra Stabsfanejunker O. Ovenstad er Ole Holck i en Afregningsbog for Tiden 1.7.-31.12.1711 opført som Sergeant ved dette Kompagni og ligeledes i en Kompagnirulle 27.8.1712. Endnu i 1713, da Ole Holck blev capitaine des armes, laa Kaptajn Spincks Kompagni i Frederikshald.

I August 1710 sendte Kongen Generalløjtnant, Baron Woldemar Löwendal til Norge; han afsatte den tidligere øverstbefalende og overtog selv Kommandoen over Hæren. Han var netop i Færd med i Oktober at rykke ind i Bohuslen, da han fik Kontraordre, fordi det paatænkte, samtidige dansk-russiske Angreb paa Skaane var blevet opgivet. Hæren, der var samlet ved Frederikshald, gik derfor i Vinterkvarter, og de Bergenhusiske Kompagnier i Frederikshald blev efter Tur sendt op gennem Tistedalen for at ligge paa Grænsevagt.

I Sommeren 1711 - det Aar, Ole Holck blev Sergeant - skulde saa endelig Indfaldet i Bohuslen foretages med Forstærkning af danske Regimenter samtidig med et Angreb mod Göteborg af den norske Galejflotille og en Del af den danske Flaade; denne kom ogsaa - under Admiral Sehested - i Juli og fik et Kommando ombord, bestaaende af Kaptajn G.C.Munthe med 4 Premierløjtnanter og Sekondløjtnanter, 11 Underofficerere og ca. 300 Menige fra de forskellige Bergenhusiske Kompagnier; Flaaden fik imidlertid straks Ordre fra Danmark om at vende tilbage og tog det nævnte Kommando med. Yderligere kom de lovede danske Regimenter ikke. General Löwendal rykkede alligevel i August ind i Bohuslen, hvor han havde en heldig Kamp ved Tanum, men trak sig igen tilbage i September. De Bergenhusiske Afdelinger var vistnok i Reserven og kom ikke i Ilden.- (Sidst paa Aaret fastsattes der nye Uniformer for Hæren; alle Regimenter fik rød Kjole, men Opslag og Underfoer havde

forskellig Farve for hvert Regiment. For det Bergenhusiske Regiment var denne Farve hvid, medens Vest, Benklæder og Strømper var røde.)

I Begyndelsen af 1712 gik General Løwendal misfornøjet i sachsisk Tjeneste og afløstes af General Hausmann. Hvis Tønder har ret i, hvad han - i anden kronologisk Forbindelse - anfører om, at Ole Holck var Adjutant hos General Løwendal, maa det altsaa have været indenfor Tiden August 1710 til Begyndelsen af 1712. Det er dog ikke usandsynligt, at han forveksler Løwendal og General Lützow, og at Forholdet i Virkeligheden skal henføres til 1718, jfr. nedenfor. Krigen trak i 1712 over til Holsteen og Nordtyskland, og i Oktober kom den kgl. Ordre til, at bl.a. det Bergenh. Rgt.s 2 Batailloner / ^{uden} deres Reserver (altsaa kun Regimentets 9 faste Kompagnier) skulde afgaa til Danmark; Afrejsen skete dog først næste Aar.

D. 10.4.1712 blev Ole Holck i Frederiksstad trolovet med Elen Iensdatter Rosendahl, der var født 5.12.1690 i Frederikshald, og d. 6.5.1712 blev de gift i Frederikshald, hvor hendes Forældre formentlig boede. Paa Grund af Kildernes Svigten er det hidtil ikke lykkedes at finde noget om dem. (Fra Frederiksstad og Frederikshald findes bl.a. ikke Kirkebøger før henhv. 1717 og 1754). - I sin Beretning skriver Tønder:

"Da Deres Excellence er saa graceux og Paalægger mig at berette Alt hvad ieg Ved om denne thidt benefnte Oluf de Holck. Saa beder jeg at Pardonere at Jeg finder det for En Pligt at meddeele dem Noget om Hans Frue; Hindes Nafn Ellen de Rosendahl og skal være af Baronelig Famillie, seer Heroisk ud, goed Vækst og kongelig Næsze; for Et Fruen tiMer meere End ordinair forvo-gen."

Hendes Sønesøn Oberst Iacob Elias Holck (der ganske vist kendte Tønders Udtalelse), siger i sine Familieoptegnelser, at hun "var af en gammel adelig Familie, som havde haft Godser i Bohuslehn, men da dette af Kong Frederik III blev afstaaet til Sverige, forlod Familien sine Ejendomme og nedsatte sig i Frede-

rikshald". Hvorledes dette end maatte forholde sig, findes der samtidig med Elen Rosendahl i Bohuslen Personer af dette Navn, og en af disse, Regimentsauditor Erik Rosendahl + 1711, har samme Stilling og samme Fornavn som en samtidig Rosendal af den finsk-svenske adelige Slægt, jfr. nærmere P.T. 1948 p.99.

Den 22.1.1713 blev Ole Holcks ældste Søn Iens Iacobus født i Frederikshald. Han blev opkaldt efter Morfaderen og Farmoderens Fader, der dengang begge maa have været døde; men allerede d. 23.4. s.A. døde han i samme By, hvor Elen Rosendahl altsaa da boede.

D. 29.1.1713 indskibedes omsider 3 norske Regimenter, deraf Bergenhusiske Regiments 9 faste Kompagnier, og ankom til Fladstrand (Frederikshavn) d. 6. Februar. De Bergenh. Kompagnier kørte (paa 363 Vogne) over Aalborg, Hobro, Randers, Aarhus og Vejle til Fredericia, hvortil Regimentschefen Oberst Hartwig Huitfeldt (der tillige var Chef for Livkompagniet, det Nordhordlenske Komp.) ankom med 5 Kompagnier d. 23. Februar; 2 Kompagnier laa den Dag i Vejle og 2 i Kolding. Til Fredericia var tidligere ankommet daverende kar. Major G.C. Munthes Kommando af Folk fra Regimentet, dog kun 190 Mand, idet kisten laa syge paa Fregatten "Søridderen". Oberst Huitfeldt fik imidlertid straks efter Ankomsten kgl. Ordre til med Regimentet at marschere til København for at ligge i Garnison der. Af en Styrkeliste fra København 17. Marts ses der, foruden de 9 faste Kompagnier at have været 67 Mand fra Kapt. Spincks Reservekompagni. De 9 faste Kompagnier havde Garnison i Kbhvn. til April 1716 og var indkvarteret, dels i selve Byen, dels i Citadellet Frederikshavn, dels ombord paa Orlogsskibene i Havnen.

Da Ole Holck i 1713 blev capitaine des armes, maa han være blevet overført fra Reservekompagniet til et fast Kompagni, saafremt han ikke allerede da stod ved et af de faste Kompagnier, idet denne i 1711 oprettede Stilling kun fandtes ved disse, (Stillingen beklædtes af den ældste Underofficer; Betegnelsen ændredes i 1750-Aarene til Kommandérsergeant). Han maa saaledes i

hvert Fald i Løbet af 1713 være kommet til at ligge i Garnison i København. Udnevnelsen synes at maatte forudsætte, at Staben kendte ham, og har han dengang ikke staaet ved et fast Kompagni, kan det antages, at han har været med i Munthes Kommando eller (og) blandt de 67 Mand af Kapt. Spincks Kompagni, der kom til at ligge i Kbhvn. Han kan dog ogsaa, hvis Tønders Beretning er rigtig, have gjort sig bemærket som Adjudant hos General Løwendal.

- Ifølge Danske Cancellis Supplique-Protocol 1714, 1' Halv-
aar, Nr. 43, androg Ole Holck om, at hans Hustru maatte befries fra at staa aabenbare Skrifte, idet hun og en Soldaterkone Dorte Aslachs begge var dømt dertil "fordædelst nogen tvistighed dem er imellem falden i Kirken ang: at Sidde øverst i stolen, da hans Hustru formentede som en Officererkone at det hende tilkom". Der er følgende Vedtegning: "Cons: D.11.Iulij: Bevilges mod noget ad pios usus". Den kgl. resolution herom findes i Norske Registre 1714 Nr. 153; den er dateret 11.8.1714 og imødekommer Andragendet, imod at hun skal "udgive noget efter hendes Midler og leilighed samt Biscopens billig sigelse til Gudelig brug". Det fremgaar af Udfærdigelsen, at den ommeldte Dom blev afsagt d. 6.12.1713. (Sager af denne Art forekom da meget hyppigt, og uforsonlige Ketstrætter kunde rejse sig deraf. For den Tid var det Prestigespørgsmaal af største Vigtighed).

- D. 23.5.1714 fødtes Ole Holcks anden Søn Friderich Christian (der maa være opkaldt efter Kongehuset) i Frederiksstad, hvortil Elen Rosendahl altsaa maa være flyttet.

I Juni 1715 afgav Regimentet i København en Styrke paa 200 Mand fra de forskellige Kompagnier til Admiral Schesteds Flaade; de kom derved til at deltage i de sejrrige Kampe mod den svenske Flaade ved Usedom og Rygen i Juli og August. Ole Holck kan have været med her.

Efter af Kong Carl XII Juleaften 1715 var vendt tilbage til Sverige og havde rejst en ny Hær, forberedte man sig i København paa en svensk Landgang paa Sjælland; Kong Carl havde ogsaa planlagt et Angreb paa Kbhvn., men besluttede sig i Stedet til

at søge at erobre Norge, hvor man nu forberedte sig paa et svensk Indfald, der ogsaa fandt Sted d. 7.3.1716, da den svenske Konge overskred Grænsen og rykkede mod Christiania. I den første Del af Felttoget kom det Bergenh. Rgt. dog ikke til at deltage; men efter at den fungerende Øverstkommanderende, Generallojtnant Barthold Heinrich v. Lützow, havde anmodet om Forstærkninger, blev bl.a. den i Kbhvn. liggende Del af det Bergenh. Rgt. paa Admiral Gabels Flaade overført til Frederiksstad, hvortil Flaaden ankom den 17. April. Herfra blev Livbataillonen overført til den norske Hovedhærs Lejr ved Gjellebæk, medens Secondbataillonen landsattes i Frederiksstad. Den sidste var d. 23. s.M. med ved Indtagelsen af Moss, hvor der laa en svensk Bataillon; efter en voldsom Kamp, hvor 100 svenske Soldater faldt, medens der paa norsk Side var 30 døde og 89 saarede, maatte Svenskerne overgive sig, og 10 Officerer og over 500 Underofficerer og Menige toges til Fange. Senere var begge Bergenhusiske Regiments Batailloner med ved Hovedhærens Forsøg paa at afskære den svenske Hærs Keretrelinje; den 30. s.M. trak Carl XII sig tilbage over Glommen og blev liggende i Torpum i Maj og Juni.

I et Krigsraad i det norske Hovedkvarter besluttedes det derefter d. 15. Juni, at Admiral Gabel skulde foretage et Togt paa Wigsiden (den nordlige Kyst af Bohuslen) for at ødelægge den svenske Transportflaade og hertil medtage Secondbataillonen. Da hans Skibe ikke kunde gaa indenskærs, hvor de smaa svenske Skibe helst holdt sig, sendte han Ordre til Kommandørkaptajn Tordenskiold i Kbhvn. om at føre nogle mindre Krigsfartøjer op. Denne løb straks ud med 2 Stykpramme, 4 Galejer og 2 Fregatter, hvis Besætning til Dels bestod af Folk fra de Bergenh. Reservekompagnier, og da han ud for Dynekilen hørte, at den svenske Transportflaade (11 Galejer og 29 Transportskibe) laa i Dynekilen, sejlede han d. 8. Juli ind i den snævre Bugt og sejrede efter 5 Timers Ildkamp mod et svensk Batteri og de svenske Galejer (hans Beretning herom - uden Detailler om Mandskabet - findes i Admiralitetets indkomne Sager 1716 Nr. 434).

Som nedenfor anført oplyser Tønder, at Ole Holck var med i denne Kamp. At han selv deltog i Kampen som Sergeant ved 1' Trondhjemske nationale Infanteri-Regiment, ses af Mønsterskriverens Priseregnskab for "Battallien for Dynne-Kilden", hvor han nævnes blandt "Soldatesqven" paa Skibet "Archenoe". Ole Holck, som den Gang var capitaine des armes, nævnes ikke i dette Regnskab; maaske kan han have været med de 15 Mand af Oberstløjtnant Christen Grans Kompagni (Sundmørske Komp. af Secondbataillon), der if. dette Regnskab var ombord paa "Skøtt-Skibet Hielperen", men iøvrigt blev Mandskab fra Regimentet jo hyppigt anvendt paa Flaaden, og dette kan være sket i mange Tilfælde, uden at Oplysninger herom er bevaret.

Da Carl XII, der d. 4. Juli forgæves havde søgt at storme Frederikssteen, erfarede, at den svenske Transportflaade var ødelagt i Dynekilen, rykkede han d. 10. Juli med Hæren ad Broen over Svinesund og blev liggende paa den svenske Side af Sundet, hvorefter den norske Hær lagde sig lige overfor; de 9 faste Kompagnier af det Bergenh. Rgt. (Livbatl. og Secondbatl.) blev dog overført til Admiral Gabels Flaade, der skulde "allarmere nedad Wigsiden", og da denne blev beordret til København, hvortil den ankom d. 10. August, blev kun Secondbataillon sendt tilbage til Norge, medens Livbataillon blev anvendt først paa Flaaden, derefter i Citadellet. Efter et paa Grund af Storm mislykket Forsøg paa at naa til Norge blev Bataillon liggende i København til 11.1.1717, da den afsendtes til Norge, indgik i den norske Hærs Hovedstyrke og lagdes i Vinterkvarter i Onsø og Borge Sogn. Efter Secondbataillonens Ankomst til Frederiksstad i de første Dage af September 1716 fik Oblt. Gran Ordre til med denne og to af Reservekompagnierne at overtage Bevogtningen af Svinesund, hvor Broen paa dette Tidspunkt var afbrudt. I Oktober forhindrede Oblt. Grans Folk to Gange Svenskerne i at begynde Arbejdet med Bygning af en ny Bro. I Begyndelsen af 1717 fik Oblt. Gran i Stedet Posteringen ved Elleton. - I November 1716 ansøgte der om nye Telte til Regimentet, da de gamle efter 8 Aars Felttog

var aldeles udslidt, saa at Kompagnierne ved Svinesund maatte ligge under aaten Himmel eller i elendige "Granbarhytter", hvorved Regimentets Konsevation blev ganske umulig.

Her har Ole Holck sikkert været med, idet Oberst Tønder i sin Beretning skriver følgende om hans Hustru:

"Da de Nationahle camperte i Brache, eller Eenerber Hytter i Mangel af teltter ved svine sund; Reed Hun sin Hest dog i Fruen timer Qver-Zahl med Færdighed fra Friderichs.hald og til Leyren og besøgte sin Mand; Thidt blev skudt fra Svensk svine-sund med Kanon Kugler Eftter Rytteren og skyds Knægten som gick ved siden af Hæsten; at Kuglen slog i Jorden, at moratz Stængtte Hest og kyter; uagtet fanttes Hos Hinde Ey minste Frygt."

D. 10.11.1716 blev Sønnen Iens Isaac født i Frederiksstad, opkaldt efter sin Morfader samt efter sin Farfader, der samme Aar var død.

D. 26.4.1717 afgaar der Skrivelse til Oberst Huitfeldt, at "Capitaine des armes Ole Holck som Adjudant ved det dig anførte Regiment maa antages", jfr. Krigskanc.^{ets} udfærdigede Sager 634/1717. (Adjudantens Plads var paa denne Tid mellem Officers- og Underofficersklassen). Det maa antages, at Ole Holck saantidig blev forsat til Oberstens eget Kompagni (Livkompagniet) eller dog maatte opholde sig i Oberstens Nærhed. Han har herefter rimeligvis ikke været med ved Tordenskiolds mislykkede Angreb paa den svenske Flaade ved Göteborg d. 14. Maj eller paa Strömstad Havn d. 14. Juli, hvori andre Kompagnier af Regimentet deltog. - Fra 13. April til 18. Maj laa Livkompagniet i Tistedalen, derefter i Frederikshald. Oberst Huitfeldt fik Kommandoen over en Del af den Styrke, der havde deltaget i Angrebet paa Göteborg, og blev beordret til Svinesund og kort efter - sidst i Juni - til Tistedalen. - Paa dette Tidspunkt var, paa Grund af Regimentets mange Strabadser og den opslidende Tjeneste gennem de mange Aar Uniformerne saa forslidte og forrevne, at de ikke mere kunde repareres, saaledes at nye maatte anskaffes, og Af-

gangen blandt Mandskabet, særlig paa Grund af Sygdom og Savn, saa betydelig, at Ekstrasessioner maatte afholdes, hvorved der tillige skulde skaffes Mandskab til 5 nye Reservekompagnier. - Fra Juni til midt i December laa Livkompagniet i Frederikshald, fra December i Tistedalen. Oberst Huitfeldt havde sit Hovedkvarter ved Asak.

Regimentet overtog fra Begyndelsen af April 1718 Posteringen ved Svinesund med mindre Detachementer i Sponviken og paa Knivsøen; Hovedkvarteret var ved Torpum. - Tilstanden i den norske Hær var paa den Tid nærmest fortvivlet: Mad var næsten ikke til at skaffe, og Lønning til Officerer og Mandskab var ikke blevet udbetalt i flere Maaneder, Uniformerne var i flere Regimenter opslidt og Sygdomme rasede. Oberst Huitfeldt indmeldte i April 1718, at hans Folk led forferdelig af Hunger og Sygdom, og at mange døde hver Dag. Den kommanderende General Erhard Wedel, der havde overtaget denne Post i Januar 1717, insisterede i en Indberetning til Kongen paa, at der snarest blev raadet Bod paa denne Tilstand, der kunde faa de sørgeligste Følger under et fjendtligt Angreb, og tog sin Afsked, da man i Kbhvn. intet foretog sig. Generallojtnant Lützwow blev 30. Maj udnævnt til hans Efterfølger. Først efter at General Sponneck, der havde Kommandoen over Tropperne i Smaalenene, i September havde gentaget de alvorlige Klager, blev der sendt Penge og friske Tropper. - D. 3.6.1718 blev 5 Kompagnier af det Bergenhusiske Rgt., derunder Livkompagniet under Kaptajnløjtnant Wilhelm v. Krogh, beordret fra Svinesund til Frederikshald. Oberst Huitfeldt blev med de øvrige Kompagnier ved Svinesund. Ogsaa til Flaaden maatte Regimentet fremdeles afgive større eller mindre Kommandoer. Da baade Svenskerne og Nordmændene af strategiske Grunde havde bragt Skibe over Land ind i Iddefjord (der fra Syd støder ret ind mod Svinesund ved Frederikshald), gav dette Anledning til nogle Fægtninger. Oblt. Green med 300 Mand fra det Bergeh. Rgt. i Frederikshald, der blev bragt ombord paa norske Skibe i Frederikshald, havde saaledes d. 18. Juli en Kamp med svenske Skibe

og et svensk Batteri ved Bagnesund, og d. 10. Aug. var der en Fægtning i Iddefjord og Svinesund, hvori Kapt. Steen med 100 Mand af Regimentet deltog.

D. 15.3.1718 blev Ole Holck - fra 12.7. s.A. - udnevnt til Secondløjtnant med virkelig Gage ved 1' bergenusiske Regiments Livkompagni, Søndre Ytre Sognske Komp. under Oberst Huitfeldt, jfr. Prot. over udgående Sager Nr. 1218/1718 og Bil. 1 til Nr. 1256/1718, hvoraf ses, at Oberstens Indstilling er dateret Alsach ved Tistedals Postering 13.4.1718. Det var allerede ved kgl. Resolution af 24.12.1717 bestemt, at hvert af de søndenfjeldske nationale Regimenter skulde deles i to, men den faktiske Deling fandt for det Bergenh. Regt.^s Vedkommende først Sted 3.12.1718. Ifølge resolutionen skulde alle de nye Officerer, der blev at ansætte, kun have karakteriseret Officers Gage, d.v.s. Gagen for den nærmest lavere Grad. (Iøvrigt var det indtil 1729 Reglen, at kun den ældste Halvdel af Officererne af hver Grad i de nationale Afdelinger havde fuld Gage; den yngste Halvdel fik kun halv Gage. For en Kompagnichef udgjorde den fulde årlige Gage ved disse Afdelinger 200 Rdl., for en Løjtnant 120 Rdl.)

Det vil være naturligt her at anføre følgende - kronologisk uheldige - Stykke af Oberst Tønders Beretning om Ole Holck:

"Han blev nue efter at Mand fanttes umistelig Lieutenant og min Camerad, med den Underskiel ieg stoed som Lieut: i det første Bergenuske Regiment og Mand som Lieut: i det Andet Bergenusiske Regt. Vi vare begge ved indtagelsen af Mastrand og Dynne Killen; Hvilcket Deres Excellence behagentlig maatte Spørge Comandeur Flendsborg og Comandeur Grodschilling som begge endnu leve om denne Oluf Holcks indflux udi adskillige Videnskaber; og geniuses Raad med meegen Sindighed; men Naar det galdt mit og Ditt, Da beholdt gierne Oluf Holck overhaand, og de Svenske løb af red beholdne Hug; at Comandeur Flensborg og Grothschilling, Grsh. som Viste, at han var Stoer Arttillierist, og vare Lieut: af See Etaten; og Oluf Holck og Jeg begge Trondhiemere af Nationale Infanterie Comandert Paa Flaaden. Han blev Kort der Paa

taget som Adjudant hos General Løvendahl; og Elsked for hans Videnskab, og keedelige Hierte og Heltemoed."

I Oktober 1718 blev der dannet et særligt Smaalensk Korps i Tistedalen under General Sponneck, og heri indgik det Bergenh. Rgt.; de 5 Kompagnier i Frederikshald vendte herefter tilbage til Svinesund. Da Carl XII d. 8. Novbr. paany var rykket over Grænsen (ind i Enningdalen), kom det til en Træfning, hvorved de svenske Skibe i Iddefjord, der vilde sejle ud til Svinesund, blev tvunget til at trække sig tilbage af norske Skibe fra Frederikshald, hvor bl.a. Major Steen med 100 Mand af det Bergenh. Rgt. var ombord. Da Svenskerne senere rykkede frem langt nordligere imod Glommen, trak det Smaalenske Korps sig tilbage over Glommen. Her fik Oberst Huitfeldt med det Bergenh. Rgt. og 2 danske Batalioner d. 18. November Post paa Strækningen fra Koflsæsund forbi Sandesund til Strømnessund; flere Gange blev Kommandoer sendt over Glommen og kom i Kamp. Imidlertid var andre svenske Tropper rykket frem over Svinesund og Tistedalselven og indsluttede d. 18. Novbr. Frederikshald og Fæstningen Frederikssteen. Under Belejringen faldt Carl XII d. 11. Decbr. 1718 i en Parallel kun ca. 300 Skridt fra Fæstningen, og i Løbet af faa Dage trak den svenske Hær sig tilbage over Grænsen.

- Ifølge Krigskanc. udfærdigede Sager Nr. 1814-15/1718 var den 5.12.1718 udgaaet Skrivelse om, at Seklt. Ole Holck skulde overflyttes til Oberst du Wahls Regiment som Premierløjtnant ved Major Barclays Kompagni (Oberst Carl Philip du (de) Wahl var tidligere i Anl. af Regimentets Deling blevet udnævnt til Chef for 2' Bergenhusiske Regiment, i hvilket Major Stephan Barclay de Tolly fik det Wossiske Kompagni).

I Oberst Tønders Beretning fortælles der nu - umiddelbart efter det sidst citerede Stykke - videre om Ole Holck:

"1718 ved Kong Carl den 12tes Dødsfald, Paa tog Hand sig i Regarde af hans Comanderende General Sydenfields, og Løb Paa Schie over Dovrefield med Depecher til den Comanderene Gene-

ral Bugge Nordenfields, og maatte Drage busk^x), for icke at blive overfalden og opæt Eller synder heeved af Ulve. Han kom den 31te December 1718 Til Trondhiem Hans føede bye; Hans medbragte Depecher blev af Hans Tørnister udtagne; Hand kunde ey tahle af Frost og Kulde; Han blev sat i kolt Vand Til over knæerne og Ansigtet blev belagt med Snee for at Trække Frosten ud, Eftter 24ve Timer i Et koldt Værelsze Kom Han først Til sig Selv og kunde Snacke. tvende andre officierer blev sænt imellem Dahlerne udi same Forretning, men Var icke saa løckelig at kome i giennem Formodentlig i den Horde Vintter forkōmet af Kulde eller Fortært Af Udyr, Eller og optaget og Masacharert af finden.

Lieut: Oluf Holckes medbragtte Tiidener til Trondhiem gjorde Store Forandringer. Trondhiem som Var Stærckt Bloqvert af Finden og Resolvert at Løbe Storm; Den Fintlige General Til Hans Ulycke forandrede sin desing og udi Største Hast Maskiertte over Dahlerne; og sat Hans Armée fast i det Stærcke Snee-fald; og faae eller ingen Rødet, som Er bekiendt."

Af et Brev af 31.12.1718 fra General H. Budde (ikke Bugge) i Trondhjem til Overkrigssekretæren, den tidligere Admiral Christian Carl Gabel, fremgaar det, at han ved en "Expresse" fra Generalløjtnant Lützow (der da havde Overkommandoen over den norske Hær) var blevet underrettet om Carl XIIIs Død. Brevet er i andre Henseender uklart i Tidsangivelserne, vistnok fordi det er skrevet i flere Omgange eller maaske konciperet den 29. December, og der kan derfor intet sluttet af Oplysningen i Brevet om, at Fjenden allerede for 2 Dage siden er brudt op fra Melhus. Som det ses berigtiges den af Oberst Tønder (40 Aar senere) nævnte Dato for Ole Holcks Ankomst. Brevet slutter saaledes:

^x) Aabenbart Fejlskrift for bast. At "drage Bast" betyder at lade Bastreb slæbe efter sig (for at skræmme Ulvene).

"Til Sluttning hafver ieg icke vildett manquere at Communi-
dere deres Excellence, dett ieg d. 28 hujus hafde dobbelt glæde;
thj foruden att ieg Samme Aftten hafde dend Ære at holde Bryllup
med deres Agreeable Søester, blef mig og/^{Ved}forn^{te} Expressse Communi-
cered, att Sambtlige fiendens Armée i hast hafde maatt forlade
det Syndenfielæske, hvor ofver Vj alle forundrede os, og fast for
glæde ey vilde troe." - En Kontrast til Billedet af det dødeligt
udmattede Ilbud i det kolde Værelse! - Ole Holck har kort omtalt
denne Færd i en Ansøgning af 9.11.1755, se nedenfor. Rimeligvis
har den svenske General Armfelt, der med sit Armékorps laa nogle
Mil fra Trondhjem, hurtigt faaet Kendskab til den til Byen ind-
løbne vigtige Melding. Tønders Opfattelse har efter hans Beret-
ning været, at det var det Budskab, Ole Holck havde med til Trond-
hjem, der fik Armfelt til at beordre Tilbagetoget. Dette var maa-
ske ogsaa da den almindelige Opfattelse. Kaptajn I.W.Klüver
kunde saaledes synes at kæde de to Ting sammen, naar han skriver
(se "Ny Minerva" 1806 pag. 62), at Efterretningen om Carl XII's
Død d. 29. Decbr. indløb til Trondhjem, og at den svenske Armé
samme Nat retirerede. (Han tilføjer: "Den 30. Decbr. skiød vi
over denne Tidende Victoria udi Tronhjem"). Imidlertid synes
det mindre sandsynligt, at Armfelt skulde have iverksat Tilbage-
toget uden Bekræftelse fra svensk Side af Kongens Død, og histo-
riske Behandlinger af Emnet udtaler da ogsaa eller forudsætter,
at en svensk Melding har naaet ham. - I Generalstabens Værk om
Krigen anføres det, at Efterretningen om Kongens Død mod Slutnin-
gen af Decbr. 1718 naaede op til Armfelt omtrent samtidig med,
at Budde fik Meddelelse fra Lützow, og i Norsk militært Tidsskr.
1903 p. 484 siges det (i en Artikelserie af Kapt. J.O.Wahl om
Krigsaarene 1717 og 1718): "D. 28 Decbr. kom Underretningen om
Karl XII's Fald til General Budde i Trondhjem.---- Formentlig har
Armfelt samme Dag over Sverige modtaget Meddelelse om Kongens
Død". - Armfelts Tab paa Tydalsfjeldet under haard Snestorm og
Kulde gennem 3 Dagn er anslaaet til ca. 30 % af Styrken (I Over-
krigssekretærens indkomne Breve 1719 findes under H. i et Brev

fra Pastor Hiortberg indlagt en Beretning herom fra Major Ehmhausen ved Skiløberne, bl.a. om de Dynger af døde svenske Soldater, han saa paa Fjeldet, og en Beretning fra nogle fangne norske Dragoner om deres Undvigelse fra Svenskerne og om Udtalelser af General Armfelt. Under E. findes et tysk Brev fra Major Emahausen).

- Den norske Overkommando i Moss havde først meget sent faaet sikkert Kendskab til Carl XII^s Død ved Frederikssteen d. 11. December om Aftenen lidt over Kl. 9. De øverste svenske Generaller havde i et Krigsraad vedtaget, at Belejringen af Frederikssteen skulde hæves, og Hæren føres tilbage til Sverige - Ordren herom udgik d. 12. December - men Tilbagetrækningen foregik kun langsomt, vistnok navnlig paa Grund af den besværlige Transport af Artilleriet, der i Forvejen skulde indlastes i Skibe til Sverige, og først den 20. og 21. December forlod de svenske Tropper Norge over Id og Svinesund (hvor Broen blev afbrudt d. 21.)

Generalløjtnant Lützows Memorialer til Kongen i denne Tid er i flere Henseender interessante. I en Memorial, dat. Moss 17.12.1718, refererer han først en Indberetning af 2. December fra Kommandanten paa Frederikssteen, Oblt. Landsberg, "hvor med Gangemændene har været fiortendage underweigs, førend de for fienden overalt udspreede folck har kundet frem komme". Derefter fortsætter han saaledes: "en Lieutenant ved det Bergenhusche Regiment indberettet under 11te December, der tillige med forestaaende relation indkom, at der hver dag Canoneres fra festningen og om Natten høres Ligeledis skyden, saa lige saa fort de Svenske opbygger bliver det igien nedskudt, Hannem skal og være sagt af folck som er festningen nærmere, at fienden mister daglig dags folck, saa og at fienden havde taget den Post Guldenlew ind, hvor de fick til fange 16 Mand, dog var de Svendske glad at de kom der fra igien formedelst en heftig Cannonade fra selve festningen. Samme Lieutenant beretter ydermere, at fienden skal være bestaaende med 9000 Mand omkring Fridrichshall, samt op efter Elven der fra til Basmo at Ligge hen ved 5000 Mand, og udj alt at

være her i Landet indfaldent ved 25.000 Mand. Nogen Canoner Skal fienden have Ladet bringe til sig ved Skriverøen for at blive employeret mod festningen. Proviant skal hans fartøyer og saa transportere til Røstbryggen efter den beretning ermelte Lieutnant gifvet er, saa snart den samme Kand Komme tilbage igien, wenter ieg udførlig at blive om tilstanden ved Hallen underrettet".¹⁾

Det ligger nær at antage, at den Løjtnant ved det Bergenhussiske Regiment, der var udsendt som Spejder og ventedes tilbage til Moss, har været Ole Holck, der da efter sin Tilbagekomst har faaet Hvervet som Ilbud til Trondhjem. Lützow har formentlig fra denne og tidligere Lejligheder vidst, at han kunde bruge ham. (Man synes ogsaa nogle Steder i Løjtnantens Rapport at kunne spore en vis rask og frejdig Tone, som passer godt med Tønders Skildring af Ole Holck).

1) I Memorialen henviser Lützow iøvrigt til to vedlagte Afskrifter, nemlig af et Brev fra Generalmajor Rømeling, dat. Spidberg 17.12.1718, om to svenske Overløberes Beretning om Fjendens Opbrud fra Glommen samme Dags Morgen og et Brev om Svenskernes Tilbagetog, overbragt samme Dag, fra Kaptajn von Krogh af Bergenhussiske Regiment, der havde været udsendt med et "Partie". I Rømelings Brev meddeles det ogsaa, at de to Overløbere havde fortalt, at den svenske Konge var død. Det sidste er sikkert blevet opfattet som et upaalideligt Rygte, idet Lützow om disse Breve kun skriver: "Men hvad fiendens saa hastig tilbage røckelse og March skal betyde, kand ieg icke begribe, uden det maa skee af mangel paa underholdning, som og vel trolig er".

Medens han skriver, faar han Underretning om et Forhør, der samme Dag er afholdt over 4 Desertører fra den svenske Hær, og vedlægger en Afskrift af Forhøret. To af dem - med polsk klingende Navne - fortæller, at det bliver sagt for vist, at den svenske Konge er dræbt ved et Kanonskud ved Halden, samt at deres Ritmester havde grædt meget derover, og at de ogsaa selv var blevet meget bedrøvede; dette var Grunden til deres Rønning. De to andre - svenske Korporaler - omtaler ikke et saadant Rygte. Lützow kommenterer udelukkende dette med en Bemærkning om, at "Desserteurerne bestod af et wackert og anseelig folck", saa han har aabenbart ikke turdet gaa fuldt ind for denne Beretning.

Den næste Memorial fra Lützow er dateret Moss d. 25.12. 1718 og indberetter definitivt Fjendens Afmarsch "her Sydenfields" og Carl XII's Død under særlig Henvisning til Afskrift af en Rapport fra Major Thiele, dat. Friderichshall 21.12.1718. Efter denne har Thiele d. 21. om Morgenen tiltraadt en Marsch fra Skeberg til Frederikshald, som han naaede Kl. 5 om Aftenen, uden at støde paa svenske Soldater. Ved Berg hørte han, at det sidste svenske Infanteri om Morgenen var gaaet over Svinesund. Han beskriver Svenskernes Belejringsanlæg ved Frederikssteen, beretter om Carl XII's Død (der fejlagtigt angives til Natten mellem d. 10. og 11. December mellem Kl. 10 og 11) i en "trenchée" omtrent 280 Skridt fra Fæstningen og meddeler, at Kongens Lig blev bragt til Tistedalen, derfra til Strømstad og videre herfra med 24 "Trabanten" til Stockholm.

Lützow skriver, at han fra de øverste Posteringer ved Glommen ogsaa har erfaret Fjendens hastige Tilbagetog. Da han nu havde faaet "nogenledes" Efterretning om Fjendens Afmarsch, begav han sig straks til Sandesund ved Glommen "tillige med begge Deres May^{ts} General Adjudanter for da, paa foregaaende overlæg med General Lieutenant Schonneck strax at samle et Corps ved Scheberg for det første, som og blev ordineret. Strax ieg kom tilbage her hid igien, beordrede ieg General Major Gaffron uden ophold med 4 battailloner at marchere til Christiansfields Fæstning. Til General Major Budde har ieg og affærdiget strax en expresse for at giøre ham herom bekiendt".

I en anden Skrivelse af 23.12.1718 giver Lützow i kortere Form Overkrigssekretæren de samme Meddelelser og begrunder Afsendelsen af Gaffron med, at Fjenden skal være trængt ind i det østerdalske Distrikt, ligesom han siger, at han har afsendt "expressen" til Budde "ey allene for at avertere dette, men med og paa det Vj conjonctim hver fra sin side kunde søge at beluxse

disse tilbage værende fiendtlige trupper",¹⁾

I General Lützows Kopibog, der findes i det norske Riksarkiv, er det Brev indført, som han sendte General Budde. Brevet er ligesom de fornævnte Skrivelser dateret Moss d. 23.12. 1718. Lützow skriver heri, at han sender det "ved nærværende Exprese Lieutenant Holck", omtaler Planen om at afskære Armfelt's Korps og beder Budde snarest give ham "med Expressen tilbage igien sin udførlig forklaring og Sentiment".

Ole Holck maa være taget af Sted fra Moss samme Dag, og da det vides, at han kom til Trondhjem d. 28. December, har hele Færden altsaa været 4 fulde Døgn og et Antal Timer d. 23. og d. 28., som ikke nærmere kan beregnes. Han er dog næppe taget af Sted før hen paa Dagen d. 23. December (Brevet til Budde skulde jo først skrives, og der skulde vel skaffes Udrustning til Turen. Det kan bemærkes, at Generaladjutant Møsting, der skulde bringe Lützows senere skrevne Memorial af samme Dato til Kongen, først kom af Sted fra Moss d. 24. Decbr.). Man kan vistnok herefter regne med, at Turen fra Moss til Trondhjem har taget ca. 5 Døgn i alt.

En særlig Vanskelighed har de korte Midvinterdage været. D. 28: Decbr., da Ole Holck kom til Trondhjem, var Dagen kun 3 $\frac{1}{2}$ Time lang - og Maanen, der kun var i 1' Kvarter, gik allerede ned

1) Gaffrons Detachment standsede imidlertid kort før Nytaar sin Marsch Nord for Christiansfjeld, hvor man erfarede, at Fjenden havde trukket sig tilbage, og i Trondhjem havde Budde (ifølge hans Brev af 31. Decbr.) kun sendt Skiløberne ud for at angribe den bortdragende Fjende, da disse bedre kunde salvere sig for det svenske Kavalleri i Bagtroppen, medens han iøvrigt ikke havde ment at burde forlade Byen med sin lille Styrke paa omtrent 2000 Mand af Frygt for, at de svenske Afdelinger paa over 2000 Mand, der endnu stod ved Skaanes og Stene, i saa Fald skulde angribe Trondhjem. Han vilde imidlertid angribe disse Afdelinger, saa snart han var klar over, hvilken Vej den svenske Hovedstyrke tog.

Kl. 7 $\frac{3}{4}$ om Aftenen.

Han har utvivlsomt taget Vejen gennem Gudbrøndsdaalen, en af de fra gammel Tid mest benyttede Alfarveje og Hovedruten mellem det søndenfjeldske og det nordenfjeldske. Fra Moss til Christiania er der ca. 60 km; derfra er han saa formentlig taget over Eidsvold og langs Mjessen over Hamar til Lillehammer, hvor Gudbrøndsdaalen begynder, og gennem Dalen - forbi det fra Visen om "Herr Sinklar" kendte Fjeldpas Kringen lige Syd for Otta og forbi Sel (ca. 300 m over Havet), hvor Terrænet begynder at hæve sig stærkere - til Tofte Gaard nær ved den nuværende Jernbanestation Dovre (omtrent 500 m over Havet), en Strækning paa ca. 330 km fra Christiania. Den nuværende Hovedvej over Dovrefjeld begynder først ved Dombaas, men før ca. 1820 gik den gamle Landevej fra Tofte omkring Hardbakken til Fokstua. Han har sikkert brugt Skydø (Slæde) paa Vejen fra Moss til Tofte, i alt ca. 390 km; her var jo ingen Fjender. (Tønder siger ogsaa kun, at han løb paa Ski over Dovrefjeld). Efter den gældende Ordning kunde Skydø rekvireres vederlagsfrit af den, der var i offentligt Erinde, og man regnede i Reglen med at kunne naa indtil 120 km pr. Dagn; denne Del af Turen har da vel taget mindst 3 Dagn. - Ved Tofte har Ole Holck fm. taget til Skiene, som han vel var fortrolig med fra sin Opvækst nordpaa, og begivet sig paa Vej op til Fokstua (ca. 950 m over Havet). Her ligger en vidtstrakt Mose, og her begynder det næsten flade Højfjeldsplateau, som strækker sig i nordøstlig Retning over Hjerkin til henimod Kongsvoll, og hvor igennem Landevejen gaar. Fra Fokstua ser man mod Nord en Række Snefjelde, deriblandt Snøhetta (næsten 2300 m o.H.). - Overgangen over Dovrefjeld er ved Hjerkin (godt 1000 m o.H.). Herfra gaar den nuværende Landevej i en Bue Vest om Hjerkinshøjderne, medens den gamle Vej gaar lige op gennem disse, hvis største Højde (ca. 1300 m og ca. 1270 m) ligger Vest og Øst for Vejen. Terrænet sænker sig nu stærkt; allerede ved Kongsvoll ca. 10 km fra Hjerkin er det faldet til ca. 890 m og ved Drivstua, ca. 15 km videre, til ca. 690 m. Lidt Nord for Kongsvoll kommer man ind i

den af høje Fjelde omgivne lange og dybe Drivdal, paa hvis Bund Landevejen nu føres; men paa Dalens trangeste Sted 4 km nord for Kampvoll gik den gamle Vej herfra højt op i den østlige Fjeldside for først 6 km længere henne at vende tilbage til Dalen. Denne Vej, "Vaarstigen", der var ca. 10 km lang, var det vanskeligste Stykke at befare paa hele Vejen over Dovrefjeld; den gik i stejle Stigninger og Fald langs med bratte Afgrunde, og i 1685, da Kong Christian V rejste over Fjeldet, kunde Vejen ikke passeres af Vogne. Da Kong Christian VI i 1733 foretog en Rejse her, var Vejen dog blevet/^{sat}nogenlunde i Stand, saa at det, om end med Besvær, var muligt at køre. (I "Christian VI^s norske Reise" findes et vistnok noget fantasifuldt Kobberstik af "Vaarstigen" med det kgl. Rejsetog paa et øjensynligt meget farligt Sted).

Fra Drivstua sænker Landevejen sig efterhaanden i jævne Fald over Opdal og Fagerhaug (540 m), gaar saa et Stykke gennem Orkladalen og ret hurtigt ned til ca. 400 m, stiger lidt igen og faar saa et jævne Fald til efter Garli (ca. 400 m), hvor den sænker sig stejlt ned til 66 m ved Støren. Igennem Guldalen fører Vejen saa videre mod Nord til Melhus/^{og}over Højdedraget ved Heimdal (ca. 140 m) til Trondhjem. Strækningen fra Tofte Gaard til Trondhjem kan vist anslaaes til ca. 210 km, saa at Ole Holck i alt skulde have tilbagelagt omkring 600 km.^{x)}

x) Adskillige værdifulde Oplysninger om Rejsen, derunder ogsaa Henvisningen til Norges Statsbaners Rejsebog om Dovrebanen, skylder jeg Civilingeniør N. Jagd, med hvem jeg har brevslet under og efter Udarbejdelsen af hans malende Skildring af Ole Holcks Skifærd i "Ski og Kompas", 11. Aarg. Nr. 2 (Novbr. 1948) p. 23-25. Paa enkelte Punkter er jeg dog kommet til en anden Opfattelse end han, bl.a. fordi nyt Stof senere er fremdraget.

Hans Tur over Fjeldet havde været haard, men paa den sidste Strækning havde der mødt ham Farer af en anden Art. General Armfelt havde ved Melhus, 20 km Syd for Trondhjem mellem Gulelven og Nidelven, der mødes ved Trondhjem, slaaet Lejr med sit Korps, der oprindeligt bestod af 3 Rytterregimenter og 9 Fodfolksregimenter, i alt ca. 8000 Mand, men senere var væsentlig reduceret, da Sygdomme, Sult og Kulde havde hærget Tropperne. Forplejningsforholdene var her nogenlunde gode, og Armfelt vilde her vente paa, at Nidelven frøs til, saa at han lettere kunde angribe Trondhjem. Den lige Vej til Trondhjem var altsaa spærret, idet der naturligvis ogsaa i større og mindre Afstande fra Lejren har været sat Smaastykker paa Post. - Mellem disse lykkedes det altsaa Ole Holck, der sikkert stadig brugte sine Ski, at finde frem til Trondhjem, udmattet som han allerede da maa have været af Skifærdens over Fjeldet "i Skarpeste Vinters tiid". At han her har spændt sine Kræfter til det yderste, næsten til Bristepunktet, ser man af Tønders Beretning; det har rimeligvis, efter de mange andre Strabadser under Krigen, givet ham Helbred et alvorligt Knæk. Mange Aar efter omtales det, at han i Krigen havde "tilbragt sig et svagt Lægeme".

- Fra Trondhjem er han rimeligvis - hvis han hurtigt er kommet til Kræfter - taget tilbage til Moss d. 31. Decbr., idet Budde den Dag skrev sit Brev til Overkrigssekretæren. Dette Brev har Ole Holck sikkert haft med sammen med et Brev til Lützow af tilsvarende Indhold.

- Sidst i December var begge Bergenhusiske Regimentter blevet forlagt i Vinterkvarter i Moss og Omegn, (d.v.s. Hølen, Soen, Soner Annex, Waaler og Rygge), idet dog hvert Regiment til Admiral Rosenpalms Flaade ved Frederiksstad maatte afgive 3 Kompagnier, der blev indkvarteret i "Grevskaberne nest ved Jersøe" (deriblandt ikke det Kompagni, hvorved Ole Holck stod). Endvidere maatte hvert Regiment afgive 300 Mand, udtaget af alle de i Kvarter liggende Kompagnier, til Frederikshalds Garnison; (blandt Befalingsmændene ved denne Styrke var af 1' og 2' Bergenh.

Rgt. henholdsvis 4 og 5 Løjtnanter. - Her kunde maaske Ole Holck have været med efter sin Tilbagekomst fra Trondhjem.

I Begyndelsen af Februar 1719 klager Oberst Huitfeldt over, at Regimentet nu flere Aar i Træk har været i haard Tjeneste baade til Lands og til Vands uden nogensomhelst soulagement. Naar de andre Regimenter har ligget i Kvarter, har de altid haft fatiguabel Tjeneste til de arme Folks Kuin og Undergang, og indtil nu er 500 Mand kreperet. Under Hensyn til Folkenes ynkværdige Tilstand anholder han om Tjenestens Egalisering med de andre Regimenters.- Samtidig vides der ved 2' Bergenh. Rgt. at have været 297 syge og 31 Vakancer. I Januar omtales det, at de 6 Kompagnier i Frederikshald "maa udstaa en ulidelig travaille, og er allerede en stor Del af dem syge og nogle døde"; disse Kompagnier blev afløst i Slutningen af Marts, men samtidig disponeredes der over andre af Regimenternes Kompagnier, hvoraf 3 Kompagnier fra 2' Bergenh. Rgt. gik til Christianssand (herunder ikke det Komp., Ole Holck stod ved).

- Hvornaar Ole Holck er kommet ombord paa Flaaden, vel sagtens med et af de hyppigt anvendte Bergenhusiske Smaakommandoer, kan ikke siges, Han kan næppe have deltaget i den dansk-norske Hærs Indfald i Bohuslen, hvorved to Bergenhusiske Batailloner d. 18. Juli 1719 rykkede over Svinesund, da han ifølge Tønders Beretning var med ved Tordenskiolds Erobring af Marstrand d. 23. Juli, hvorved de der liggende svenske Skibe dels blev erobret af Tordenskiold, dels skudt i Sænk af Svenskerne selv. Som Vidner paaberaaber Tønder sig Kommandørerne Flensborg og Grodtschilling, der begge vides at have været med ved Marstrand¹⁾. (Det bemærkes,

1) Christian Peter Flensborg (1692-1767) var 1719 Sekondløjtnant og Næstkommanderende - en Tid Interimschef - i Skytsskibet Frederichshald i Tordenskiolds Eskadre; han deltog i Kamperne ved Marstrand og Ny Elfsborg, blev 1755 Kommandør og sluttede sin Bane som Schoutbynacht. Bernhard Hartvig Grodtschilling (1697-1776) var 1717 Maanedsløjtnant i Orlogsskibet Prins Wilhelm i samme Eskadre og deltog i de samme Kampe; han blev senere (1738) Kaptajn i Sø-Artilleriet, 1749 i Søetaten, 1763 Kommandørkapt. og endte som Tøjmester.

at det efter den gamle Afskrift af Tønders Brev er Grodtschilling og ikke, som i den trykte Gengivelse, Ole Holck, der kaldes en stor Artillerist).

- D. 24.8.1719 vendte Hæren over Svinesund tilbage til norsk Grund, d. 25. indledtes Fredsforhandlinger med paafølgende Vaabenstilstand, d. 27. fik de Bergenhusiske Kompagnier paa Flaaden Ordre til at slutte sig til deres Regimenter, og i September og Oktober vendte disse tilbage til deres Lægger. (Freden sluttedes d. 14. Juli 1720).

Herom og om den følgende Periode findes der i Afskriften af Tønders Beretning et meget usammenhængende Stykke:

"1719 blev freeds Stilstand den Norske Nationale fra Bergenhus Leen maatte Cantonere Paa Grenserne. Nue blev Ved Freeds Stilstanden mange officierer sat Paa 4re rdl maanedlig Vagt Penge; Lieut: Oluf Holck til Hans ulykke; Anseet som Naade, blev Staaende i andet Bergenhusiske Regiment i Nomer og Gage. men Nue for at Lette Pensionerne; blev alle Paa Vagt Penge Staaende avancert Til Compagnier, og uagttet at denne Oluf de Holckes Meritter i Krigens tiid fra 1710 af at Reigne Er os Alle bekiend; der vare med, da ei allene Hans Videnskaber, men End og Hænde skiieldne for andre Væl overlagde Forretagende Udmærkede Hand sig med megen berøvelse fortrinnet".

- D. 2.6.1719 var Ole Holcks Søn Carl Philip blevet født paa Gaarden "Tanem" (= Tannum) i Vestby Sogn. Dette Sogn, der ligger ved Christiania Fjord, stoder mod Syd op til Moss Sogn, og Ole Holcks Hustru har rimeligvis taget Ophold der, da Regimentet sidst i December 1718 kom i Vinterkvarter i Moss og Omegn. Sennen, der maa være opkaldt efter Regimentschefen C.P. du Wahl (han underskriver sig i et Brev til Overkrigssekretøren 20.10. 1749: C.P.D.W.Holck), blev døbt i Vestby Kirke 7.6.1719 med Navnet Carl Ulric - det sidste Navn maa altsaa være fejlskrevet. Fadderne var "Capitain Maydells Frue, Lieutenant Baches Frue, Capitain Lieutenant Burggraf, Lieutenant Bacche og Lieute-

nant Dewalt"¹⁾.

Den 9.9.1720 blev Ole Holcks Datter Susanna Gerhardina født paa Wossewangen; hun er vistnok opkaldt efter sin Gudmoder. Hun blev døbt 13.9.1720 i Wangs Kirke, og Fadderne var: "Madam Sal: Captain Studs, Madam Lieutenant Bachis, Lieutenant Woldenberg, Hr. Niels Heinrich og Monsr Hendrich Miltzou"²⁾.

- Efter Regnskaberne for Nordhordlen og Voss for 1720 er der, jfr. Bil. 23, givet Kvittering for Aaret 1720 for Løjtnant O.I.Holcks Frigaard paa Voss (en Frigaard var en af Kongsgodsets Gaarde, der overlodes en Officer til Brug, fri for Skatter og Afgifter).

- Skønt der ikke er virkelige Holdepunkter for en Tidsfæstelse, anføres her en i Oberst Carl Philip Holcks Efterslegt i Danmark bevaret Tradition om Elen Rosendahl. Den var ikke kendt af Slægten i Norge, og naar den kun er bevaret i Danmark, hvortil C.P.Holck kom som Sekondløjtnant 1750, kan det mulig skyldes, at den her har haft en særlig Interesse, fordi den deri

1) Jacob Gerhard Meidoll (1686-1768), Søn af Sognepræst Gerhard M., blev 1717 Kaptajn i 2. Bergenh. Rgt. og 1718 Chef for Regimentets Aurlandske Komp; ved sin Død var han karakteriseret Oberst; han var gift 1) med Anna Dorothea Genschau (Datter af Oblt. Frederich G.), 2) med Mette Dorothea Barclay de Tolly, f. 1704, (Datter af Major Stephan B. de T.). - Niels Hansen Backe blev Seklt. 1717, overflyttet til 2' Bergenh. Rgt. 1718, reduceret 1720, afskediget paa Grund af Alder og Svagelighed 1729. - Johan Heinrich Buragraf blev Kaptajnløjtnant i 2' Bergenh. Rgt. 1718, Kaptajn 1729, afsk. 1743. - Løjtnant "Dewalt" er vistnok Adam Otto Hendrich du Wahl (hvis Navn ogsaa skrives Duval og Deualt); han var Søn af Regimentschefen (se Bil. til Ref. Sager 13.8.1754 Nr. 12), blev Fændrik i 2' Bergenh. Rgt. 1718, Seklt. 1719, reduceret 1720, Prlt. i Rgtet^{et} 1723 og endte som Secondmajor; han var gift 2 Gange og døde 1783.

2) Rasmus Stud (Stoud), Søn af Hr. Otto Stoud, Præst til Nykirken i Bergen, var Kaptajn ved det Bergenh. Rgt. og døde som Kaptajnvægtmester i Bergen ca. 1695. Han var (efter Lampe) gift med Susanna Miltzow (Datter af Hr. Gert Heinrichssøn M. til Voss og Susanna Schjelderup), der senere ægtede Oblt. ved 2' Bergenh. Rgt. Iens Nordahl (hos Hirsch kaldes hun ganske vist Christine og hos Lengnick i "Familien v. Munthe" Christence, men hun kan jo have heddet Susanna Chr.). - Broder til hende var den lærde og rige Henrich Miltzow, + 2.9.1755 i sit 70' Aar som Proprietær til Lekve paa Voss, gift 1) med Else Alstrup (1670-1749), Datter af Hr. Hans A. til Hafslo, 2) 1751 med Inger Worm Fürstenberg (1725-1807). - Christian Friedrich Woldenberg blev 1717 Seklt. i Bergenhussiske Rgt., var ved Marstrand ombord paa Stykprammen "Cron Printzen", blev 1722 fradømt sin Charge. - Niels Weinwich (Søn af Sognepræst til Voss Christen W. (1635-1708) og Karen Schreuder, + 1736) var født 1676 og døde 1729; han blev 1709 Sognepræst til Voss og var gift med 1) Margrethe à Moinichen, + 1716, 2) Bente Mortensdatter, + 1765.

nævnte lille Dreng har været Carl Philip. Traditionen var kendt af flere indenfor den forrige Generation og meddeles her efter Optegnelse af en Slægtning om, hvad Frk. Ida Holck (1835-1921) har fortalt ham om Elen Rosendahl:

"En Dag var hun alene hjemme paa deres Gaard i Norge med sin lille Dreng. Folkene var paa Høstarbejde, og hun var beskæftiget inde i Huset, medens Drengen løb ude paa den indhegnede Gaardsplads og legede. Med eet hørte hun ham klynke derude i Gaarden, hun løb til Vinduet og saa en vældig Bjørn gaa hen imod Drengen, der forskrækket løb hen i det ene Hjørne af Gaarden. Inde i hendes Mands Værelse hang der en altid ladt Bjørneriffel paa Væggen. Hun fór derind, fik den ned og løb ud i Gaarden hen mod Bjørnen, der dog ikke ansede hende, men kun syntes optaget af at faa fat i Drengen, som grædende trykkede sig op mod Gaardsmuren. Hun turde ikke skyde, da hun var bange for at komme til at ramme Drengen, eller for, at Bjørnen i sit Raseri skulde gøre ham Fortrød, hvorfor hun i sin Fortvivlelse rykkede den saa kraftigt i Pelsen, at den brummende vendte sig mod hende, rejste sig paa Bagbenene og langede et Slag ud efter hende. Men hun trak sig hurtigt tilbage, og Bjørnen, der var ophidset over at have forfejlet Slaget, fulgte nu efter hende. Først da de var kommen et godt Stykke bort fra Drengen over i en anden Kant af Gaardspladsen, affyrede hun Bøssen. Hun ramte Bjørnen i Hjertet, og den styrtede død om foran hende."

- I Norge var der i den mundtlige Tradition bevaret Historien om Ole Holcks Skifærd over Dovre og om "Duellen i Storstuer" (se nedenfor), og Elen Rosendahl huskedes som "et alle dage temmelig mandhaftigt fruentimmer, der med megen strenghed og kraft forestod sit hus".

- D. 27.4.1722 blev Ole Holck forflyttet til Kaptajn Høyelses Komp. ved 2° Bergenh. Rgt. (Mellem-Nordhordlenske Komp.). Af Krigskancelliets for Kongen refererede Sager 8.4.1722 Nr. 8 (Bilag) ses det, at Ole H., der jo da var Prlt. ved Major Barclays

Komp., og Prlt. Iens Nordahl ved Kapt. Høyelses Komp. havde ansøgt om at maatte bytte Plads; for Ole H.s Vedkommende var Grunden den, at han "finder sig en stor Assistance derved at hand kand være nær ved Byen formedelst sin Families underholdnings afhentelse derfra". Oberst du Wahl bemærker yderligere i sin Indstilling, Bergen 17.4.1722, at han "ei paa nogen af deñem ringeste hafver at paaancke".

- D. 9.2.1723 blev Ole Holcks Datter Kirsten Catharina født paa Gaarden Padøen i Hordeland; hendes første Navn er en Opkaldelse efter Farmoderen; efter M.Rognes Hypotese skulde det andet Navn skyldes Opkaldelse efter Farmoderens Moder. Ifølge Hammer Kirkebog blev hun døbt d. 20. s.M. "sildig om aftenen". Faddere var: "Lieuten.: Rønne¹⁾, Mongs. St. Ourdal, Aamund J.Muulen, Sirj Kleveland, Brite Hemvigen".

- Ifølge Tingbogen for Voss holdtes der 13.10.1723 Ting paa Vangen. Lieutenant Ole Holck udgav Skøde til Mad. Else Olsdatter sal. Morten Mortensens paa hendes lidet lifboende Vaaningshus paa Vangen, som hun havde kjøbt af ham tilligemed en derhos staaende liden Borgestue. Vidner var Madam sal. Studs, Lieutenant Barclay og Mon. Henrich Miltzow. - Hvis Ole Holck, medens han var Prlt. ved Vossiske Komp., har boet her, har han altsaa maattet indskrænke sig til at nyde Indtægterne af Frigaarden.

- Vistnok d. 24.12.1724 blev hans Søn Andreas Sevald Høyelse født paa Gaarden Padøen. I Ole Holcks egne Optegnelser staar der ganske vist, at han blev født 28.2.1725, men det er rimeligvis ikke rigtigt. Da denne Søn døde som Brygger i Kbhvn. d. 6.4.1803, angiver Enken hans Alder til 78 Aar og 4 Mdr., og paa Gravstenen over Iacob Elias Holck angives Andreas' Fødselsdag som 24.12.1724, Juleaften, som Familien neppe kan have taget Fejl af. (Ingeniør Vilh. Marstrand har henledt Opmærksomheden paa, at Daabsdagen, 3° Søndag i Fasten, efter den i 1700 indførte gregorianske Kalender, vilde blive 4. Marts, men omregnes den til "Gammel Stil", der brugtes i Sverige til 1753, vilde den blive 28. Febr., saa-

1) Steen Rønne blev 1717 Seklt. i Bergenh.Regt (Nordhordlenske og vossiske Komp.), var ombord paa Galejen "Charlotte Amalie" ved Marstrand, reduceret 1720, og døde paa Grund af Alder og Svagelighed 1727.

ledes at Faderen skulde have forvekslet Daabsdagen og Fødselsdagen). I Hammer Kirkebog er indført følgende: "1725 dend 3de søndag i Fasten skulle Gudstieniste været ved Hosanger og Seim, paa begge steder for regn og vind blev forsømte. Samme Dag døbte Pastor Lieuthenant Ole Holcks barn, kaldet Andreas Sevald Høyelse; Faddere: Lars, Niels og Mons Romereim, Marithe Lseim Lisbeth Eye". Uvejret har rimeligvis medført, at Fadderne er søgt blandt de nærmest boende. Barnet blev opkaldt efter Ole Holcks Kompagnichef ¹⁾.

D. 6.10.1726 blev Ole Holcks Søn Jacob Elias født paa Gaarden Padøen; han blev kaldt Jacob efter sin Farmoders Fader, men hvorfra Navnet Elias stammer, kan ikke siges, maaske er det fra Moderens Slægt. Hammer Kirkebog har under 4.11.1726 følgende Indførsel: "Sognepræsten døbte Lieuthenant Holck'es barn d. 10. Octbr., kaldet Jacob Eliam; faddere: Captain Lieuthenant Burgraf, Fogden Iens Lem, Captain Høyelses frue, Jomfru Anne Riboe Møllerup" ²⁾. (Akkusativformen Eliam er jævnlig blevet opfattet som Døbenavnet).

Den 8.2.1729 fødtes der Ole Holck en dødfødt Søn i Berne i Tangen i Hordeland.

1) Andreas Sebald Høyelse, Seklt. v. Brigadier Prætorius' Rgt., Kbhvn., blev efter Prot. over Krigskanc. udgaaende Sager 1254/1718 d. 15.8.1718 udnævnt til Kapt. ved Oberst de Wahls Nat. Rgt.; han ansattes (1073/1718) ved 12' Komp. med Premierløjtnants Gage. Han var efter en Rulle fra 1734 født i Dalby paa Sjælland og havde tjent i Brabant 4 1/2 Aar, i Stift. Bremen, Holsten og Pommern i 5 1/2 Aar. Han var gift med Magdalena Sabina du Wahl, Regimentschefens Datter, med hvem han efter nævnte Rulle havde 9 Børn, og døde 10.6.1734. I Conduitelisten 1730 betegnes han som "ein hübscher und guther officir, wem nichts aufzu sagen".

2) Iens Ludvigsen Lem, Foged i Nordhordland, gift med Anne Hele-
ne Frørup, der overlevede ham og døde i Januar 1770, 69 Aar gammel. - Jfr. Møllerup, hører sikkert til Militærslægten Møllerup.

- Af Conduitelisterne for den Norske Armé (som for Aarene 1730-41 findes i Rigsarkivet, der ogsaa har en indbundet Samling for 1745) fremgaar, at Prlt. Ole Holck 1730-33 betegnes som "ein guhter officir, wem nichts auf zu sagen" eller "ein guhter Offizir, auf wessen Conduite nichts zu sagen". Samme Udtryk bruges i Listerne for 1735 og 36. (Listerne udfærdigedes ved det paagældende Aars Udgang).

- D. 31.1.1731 blev Datteren Olave Marie født i Bernes. Det første Navn kan være efter Ole Holcks Farfader; om det andet kan intet oplyses. Hun blev døbt 5.2.1731 i Hammer. Faddere var: "Hr. Capitain Høyelse, Hr. Støckjunker Bille, Hr. Jonas Meckelborg, Hr. Capitain Høyelses frue, Hr. Støckjunker Billes Kiereste" 1).

D. 14.8.1735 udnævntes Ole Holck til Kaptajnløjtnant ved Regimentets Livkompagni (Nordre Nordhordlenske Komp.), til hvis Chef var. Kapt. Ulrich Wilhelm Grove ved Regimentet samtidig udnævntes. I sin Ansøgning, dateret Bergen d. 7.7.1735, nævner Ole Holck, at han "nu imod 24 aars tid som under og Ober Officier har staaet ved det Bergenhusiske Regiment", og at han nu er ældste Premierløjtnant ved det Søndre Bergenh. Rgt. I Skrivelse af samme Dato indstiller Oberst Frantz Henric Schlanbusch (der i 1729 var udnævnt til Chef for Regimentet) de paagældende Officerer "i henseende icke alleene for deres Lange og tro Tieniste een hver udi sit Metie, men med og for Deres skickelig opførsel og Comportement som Subjecta der Meriterer Eder Kongelige Mayestets Høye Nåde, og som Smucke Officeerer er Regimentet tien-

1) Rasmus Bille, Arkelimester, Fyrværker paa Kongsvinger 1713, i Frederiksstad 1715, Stykjunker i Bergen 1719, kar. Løjtnant 1739, + 1743. - Jonas Mechlenborg, f. 1679 i Bergen, + 1746 (Søn af res. Kapellan Iens Ionæsen og Anne Zachariasdtr.) var Vicepastor til Hammer og gift med Margrethe Kirstine Smith, f. 1692 i Bergen, + 1732 (Datter af Borgmester Christian S. og Anne Hansdtr. Ruus.)

lig" (Ref. Sager 14.8.1733 Nr. 12).

I Tiden mellem 1722 (Ole Holcks Forflyttelse til 2^e Bergenh. Rgt. og til Kapt. Høyelses Komp.) og 1733 (da han blev forflyttet til Livkompagniet som Kaptlt.) falder rimeligvis Historien om "Duellen i Storstuen", som Tønder fortæller i sin Skildring af Elen Rosendahl:

"Nock En anectode om Denne brave og Kierlige Kone moed sin Mand. Det Kæntte sig at Hun og Mand fick besøg i sit Eget Huus; En Hvis Capitain Ved Nafn Høyelse; som icke meeget betyde uden at Vere Pral Hans; og Pomersk afkom; = for Røst ingen Ting lært; men Havde til Kone en Datter af obriste Dü Wahl, denne Capt: Høyelse Viste sig Brutahl mod Holck, i det same kom Holckes Kone ind, søgte Eftter Mandens Korde, en Major Steen! og Capitain Grove med fleere tilstæde af Regimentet, gick i Mællem, og icke vilde Tillade Strid i Holckes Eget Huus; da nu Same formodentlig Havde giemt Lieut: Holckes Korde; og Hun saae Høyelsen Stoed med trocken Korde moed Hindes Mand sagde Hun i bortgaaende; Her Capit: bie Et øye blick saa skal die Strax blive Courert; Hun kom paa Staaende Foed, fra Mandens Rustkåmer med en Rusted sabel; Der Mand Har Du Verje ieg Ved Du forstaaer at bruge den. Holck Strax løs paa Capit: Hug Ham i den Høyre Skulder; blev Halv Lalm for sin Leeve Tiid; Holckes Kone bragte Banddaschier; Heele Selskabet Hialp til at forbinde Ham; Jeg vil holde mit Løftte Her Capit: sagde Frue Holck! Nue Er Die Halv Courert; Vær kuns icke forsagt Her Er Edicke Luckt der til; saa gaar skræcken over. Til Manden: Hør Mand Du har fortient Et Kysz, Du er og bliver Dig altid Selv Liig¹⁾.

1) Hans Otto Steen, Sergeant i Bergenh. Rgt., gjorde to Kampagner ved Hjelpekorpsen i kejserlig Sold i Italien (fm. 1702-04), var 1714 Adj. i Rgt^{et}, blev Seklt. 1705, Prlt. 1708, Kaptlt. 1709, Kapt. i Reserven 1710, i Linien 1716, kar. Major ved 1^e Bergenh. Rgt. 1718, Oblt. 1720, kar. Oberst 1740, afsk. 1743, + 1744; han blev "ilde saaret i Foden" i Fægtingen ved Iddefjord.
(forts.næste Side)

- D.12.12.1733 blev Ole Holcks Søn Frans Henrich Zophonias født i "Hougs Wigen"; han døde 23.7.1736 paa Gaarden Neste Mjelde. Hans to første Navne skyldes i alt Fald Opkaldelse efter Regimentschefen. Han blev døbt i Haus 16.12.1733; Fadderne var: "Hr. Gerdt Geelmuyden, Fændrich Hans Jacob Basse, Capt. des Armes Rafn, Sergeant Friderich Christian Holk, Madam Magdalena Bryggers, Jomfru Agathe Marie Bille¹⁾.

I 1734 indstilles Ole Holck forgaves af Regimentschefen til Kaptajn og Chef for afdøde Kapt. Høyelses Komp. (Ref.S. 13. 8.1734 Nr. 12.). I Conduitelisten for dette Aar betegnes han som "ein gar guhter und fleisziger officir, welcher avancement

(fortsat fra forrige side).

Han var en modig Mand, der oftere blev brugt til vanskelige Foretagender. (I "Det gamle Bergenhusiske Regiments Historie" gengives hans Rapport af 27.3.1716 om hans Deltagelse i en Ekspedition mod en svensk Styrke i Moss, hvor han angreb med 50 Dragoner, medens to andre Officerer, hver med 100 Mand af Frederikstads Garnison, samtidig gik til Angreb. Der blev dræbt ca. 60 Svenske og over 400 blev taget til Fange. Trods det ubehjælpssomme Sprog er Rapporten meget levende). - Ulrich Friedrich Wilhelm Grove (1687-1773), Søn af Kapt. William Grove og Ragnhild Welt, kom som Seklt. til Bergen. Rgt. 1711, blev Prlt. i Reserven 1716, forsat til 2' Bergen. Rgt. 1718, Kaplt. 1729, kar. Kapt. 1732, Kapt. og Kompagnichef 1733, vistnok reduceret ved Rgt^{ets} Nedlæggelse 1767. Han var gift med Kirsten Iensdatter Kraft, Enke efter Pastor Peter Evensen Leuthen. I Conduiteliste 1734 kaldes han "ein guhter Officir, auf Wessen Conduite nichts zu sagen".

1) Consistorialraad

1)/G. Geelmuyden (1697-1780), Søn af Cancelliraad og Stadshauptmann i Bergen Knudt G., blev 1719 Kapellan i Haus, 1722 Sognepr. til Haus, 1747 til Os, naaede at blive "Jubellærer" og Rigets ældste Embedsmand, gift 1) med Anna Kaas, 2) med Marie Charlotte von Lowzow. - (H.J. Basse nævnes ikke af Hirsch). - Capitainedes armes Christoff Raun blev kar. Fændrik i 2' Bergen. Rgt. 1738, Seklt. 1743 (forflyttet til et andet Rgt.), tilbage til 2' Bergen. Rgt. 1745, Prlt. 1747, til 1' Bergen. Rgt. 1749, blev her 1762 kar. Kaptajn; findes ikke i Etat 1767. If. Conduiteliste 1764 var han da 65 Aar gl., født i Norge og Søn af en Købmand. F.C. Holck er Ole Holcks Søn, der altsaa 19 Aar gl. var Sergeant. Han var, efter at have gaaet i Bergen Skole, allerede i 1726, 12 Aar gl., blevet ansat som Underofficer ved 2' Bergen. Rgt. (Ref. Sager 30.9.1750 Nr. 8 og 20.4.1763 Nr. 16), fm. i Henhold til den gamle Regel, at et eller to af Korporalsnumrene i hvert Kompagni besattes med de gifte Officerers Børn. - Magdalena Sønderborg var gift med Ole Jürgensen Brygger (Brügger), der var Underofficer i det Bergen. Rgt. i 1716, blev Capitainedes armes og senere (1733) Fændrik og Prlt., 1751 Kaplt., og kar. Kapt. i 2' Bergen. Rgt.; findes ikke i Etat 1767. Efter Conduiteliste 1764 var han da 61 Aar gl., f. i Bergen af "god ærlig borgerlig Familie udi Bergen". - Jfr. A.M. Bille er vel i Familie med Stvkjunkerens.

meritert".

D. 2.7.1735 blev hans yngste Barn Hans Henrich Hornemann født paa Gaarden Neste Mielde paa Hordeland; han blev døbt 5.7.1735 i Haus og siges da at være fra Nedre Mielde. Fadderne var "Hr. Morten Ruus, Hr. Edvart Christie, Sergiant Lars Larssøn Tuenæs, Apolonia Wallestrand, Jomfr. Anna Meckelborg"¹⁾ - "Neste Mielde" er formentlig en anden Betegnelse for Gaarden Nedre Mjelde, den største Gaard i Hougs Præstegæld; her er Terrænet meget bjergrigt, "dog gives hist og her paa Osterøen" (hvor Mjelde Sogn ligger) "saasom i Hougsdalen og Gjerstaddalen, ret smukke Strækninger". Hougs Kirke ligger 3 Mil N.O. for Bergen. Præstegældet ligger i Nordhordlen og Vosse Fogderi: (Kraft: "Haandbog over Norge"). Der haves ingen sikre Holdepunkter for, efter hvem han er opkaldt, men Tanken ledes hen paa Hans Henrichssøn Hornemann (1688-1764), Raadmand i Trondhjem, Ejer af Jordbrug og Saugbrug, gift med Hr. Geert Bonsachs Datter Mette (Tønder omtaler jo en Hornemann som en Slægting af Ole Holcks Moder, men nogen Familieforbindelse med denne Slægt er ikke konstateret).

D. 19.3.1736 bliver der udfærdiget Bestalling for Ole Holck "som Capitain af Infanteriet uden Gage" (d.v.s. "Captains Character") i Oberst Schlanbuschs Rgt. (Krigskanc. udfærdigede Sager 184/1736, jfr. 185/1736). I refererede Sager 12.3. 1736 A.Nr. 10 findes Ole Holcks Ansøgning, dat. Bergen 7.2. 1736; den anbefales af Regimentschefen "eftersom hand nu haver Staaen udj Tienesten een 26 Aars tiid, hvoraf, hand som ober Officer haver Tient = 20 aar, og er derhos en habil Officeer, og alle tiider Ført een god Condevite!"

1) Hr. Morten Ruus (1704-70), Søn af Sognepr. til Os Thomas R. og Bente Mortensdatter, der senere blev gift med Hr. Niels Weinwich til Voss, blev 1728 pers. Kapellan til Voss, 1732 til Hammer, 1738 Sognepræst til Fjælberg, 1747 Provst i Søndhordland, 1751 Sognepr. til Voss; han var gift med 1) Magdalene Henricka Weinwich, + 1732, 2) Anne Mechlenborg (1715-1800), Datter af Hr. Jonas M. til Hammer. - Hr. Edvard Christie (1701-57), Søn af Købmand og engelsk Konsul David C. i Bergen og Engel Hosewinckel, blev 1728 pers. Kapellan i Vang i Valdres, 1734 i Haus, 1739 Sognepr. til Tysnæs, 1752 Provst i Søndhordland, gift 1) med Else Ulriche Heggelund (1713-40), 2) 1742 med Magdalene Margrethe Koren. - Sergeant Tuenæs nævnes ikke hos Hirsch.

Fra 1737 bliver Conduitelisterne mere udførlige. I Listen for 1737 anføres om Ole Holck flg.: "Maadelig Statur og Exterieur" - "Op Førsel og Lave Maade u=paa Klagelig og inclinerer til intet som er Lastværdigt" - "Af godt og hurtig Begreb" - "Med ald Progress haver og applicerer sig paa Tienesten" - "Meriterer icke alleene dend nu havende Charge, men med og Formaaer at Forestaae højere, og udj Frem tiiden till Majors Function beqvem" - "Besidder eller Poszederer ingen Videnskaber uden Forstaaer Pennen". I Aarene til og med 1741 og for 1745 er Vedtegningerne af samme Indhold med kun faa Variationer; for 1740 staar der saaledes: "Skriver temmelig vel for sig". - Udtrykket "maadelig", der i denne Forbindelse bruges om Halvdelen af Officererne, maa vist her betyde noget i Retning af "almindelig". Ole Holcks "Videnskaber", som Tønder omtaler, har aabenbart ikke været kendt af Regimentscheferne, der vel kun har interesseret sig for Oplysninger om militærteknisk Viden,

1742 sejlede begge Bergenh. Regimentet til Danmark, da Tronfølgervalget i Sverige gav Anledning til, at Hæren sattes paa Krigsfod. 1' Rgt. fik Kvarter i København, 2' Rgt. i Nykøbing paa Falster, Rudkøbing, Stubbekøbing, Stege og Korsør. Regimenterne vendte først tilbage i 1744.

I 1743 var Ole Holck i Stege (jfr. "Beseglede Underskrifter" i Rigsarkivet). D. 20.9. s.A. blev han kommanderet ad interim til Laalandske gwb. Inf. Rgt., der laa i København (Krigskanc. Registraturer 1229/1743). D. 20.11. s.A. skriver han fra Nykøbing et Brev til Overkrigssekretæren (Numsen) som Følgeskrivelse til en Ansøgning om det ved Oblt. Rømers Død ledig blevne Kompagni ved 1' Bergenh. Rgt., og paaberaaber sig sin lange Tjeneste, idet han "fortrøster sig til Eders Excellens Berømmelige Renomé for at hielpe de, som sig upaaklagligen have opført".

D. 25.11.1743 udnævnes Oberst Lindgaard til Chef for 1' Bergenh. Rgt., Second Major Tønder til Premier Major ved samme Rgt. i Stedet for den afdøde kar. Oblt. Rømer, og dennes Kompag-

ni (Nordre Søndmørs Komp. i 1' Bergenh. Rgt.) betroes den ved 2' Bergenh. Rgt. staaende kar. Kapt. Holck (Krigskanc. udf. Sager 1574/1743 og 1581/1743; Referater og Bilag hertil ej fundet, Memorialer 1743 mangler).

D. 12.6.1744 ansøgte Kaptajnerne Claus Leyrdal og Ole Holck af 1' Bergenh. Rgt., i København, om Tilladelse til at "tudske Compagnier med hindanden", idet den førstnævnte i 24 Aar havde staaet ved det Kompagni, Ole Holck nu havde faaet, og i hvis Distrikt han havde sin ejende Gaard, hvor hans Hustru/havde ligget til Sengs; Ole Holck havde nu paa hans Forlangende "af Vendskab villet føye mig till een Accordt og Venlig for-Eening om at bytte". Tilladelsen gaves i en Skr. af 19.6.1744 til Oberst Lindgaard, og Ole Holck blev herved Chef for (Vestre) Yttre Sognske Kompagni i Livbataillonen (Ref. S. 12.6.1744 Nr. 19 og Registratur 1744 Nr. 761).

D. 2.1.1745 udstedte Catharina Elisabeth von der Lippe, afgangne Cancellie Raad Hans de Knagenhielms paa Copanger Gaard Skøde (tinglyst 7.7. s.A.) til "Kongl. May^{ts} velbestalter Capitain ved det første Bergenhusiske Nationale infanteri Regimente Veledle og Velb. Ole Holck, hands Frue Kærester, Børn og Arvinger" paa Gaarden "Leervig, der skylder Aarlig Landskyld 12 Mark Smør, beliggende i yttre Sogns Fogderi og Ladvigs Skibrede med al desen tilliggende, være sig af Skaug, Mark, Ager og Eng, Fiskevang og fægang, fra fields til Fiære." Købesummen var 30 Rigsdlr. Courant (Ytre Sogns Pantebog 1740-60 Fol. 62).

Det var en ualmindelig defekt Gaard, han overtog: Natten til Skærtorsdag 1744 var der opkommet Ildsvaade, og den tidligere Bruger forklarede d. 25.4. s.A. i Retten, at Stue, Ildhus (Køkken og Vaskerum), Stabbur (Forraadshus) og Mælkestue, alt under eet Tag, nedbrændte tilligemed en "løe" (Lade). Efter Kaptajn Ole Holcks Forlangende afholdtes der d. 8.7.1745 en Besigtigelsesforretning over de endnu staaende Bygninger: "1: een liden Røg-

stue¹⁾ - "og derhos en Kaave" (en lille Tilbygning bag Stuen med Soverum) "af Tømmer opbyggt, gammel og til deels forraadnet - der ved ~~anbræft~~ et lidet Ildhus af Stave Bygning med fieler bordtag²⁾" "-2: een liden Boe" (Bod, et lille Skur) "gammel, af Tømmer opbyggt, nesten forfalden, behøver andet Tag og bordtag. - 3: En gammel needraadnet Flor" (= Fjøs, Hus for Køer etc.) "som gandske af nye maae opbygges. - Nyt Tag og bordtag, er ellers af Tømmer opbygget; og endelig 6: - Et Stave nøst" (Baadehus af Stavebygning) "foruden bordtag, med et slet og ringe Tag, der paa maae Stolperne op veies " (hæves) "og afskieres, eller Nye i steden settes". - (Ytre Sogns Tingbog 1744-52 Fol.70).

- Først maatte der jo saa bygges et Beboelseshus, og dettes Indretning - og korte Levetid - ses af en senere Taksationsforretning, der foretoges d. 7.3.1769 (Ytre Sogns Tingbog 1767-70 Fol. 81). Under denne henholdt Taksationsmændene sig til den Pris, 30 Rdl., hvortil Gaarden med de til Gaardbruget nødvendigt hørende Huse var ansat i Skødet af 2.1.1745, og kunde ikke gøre nogen Forandring heri, skønt Gaardhusene var aldeles brøstfældi-

1) Beboelseshus af Tømmer med Ildsted, der paa denne Tid var anbragt ved Væggen hen mod Hjørnet af Stuen og opbygget til en Slags Pejs("Grue"), hvorfra et Rør strakte sig et Stykke op mod Taget, i hvilket der øverst oppe var en firkantet Aabning, hvor Røgen trak ud; disse Huse havde intet Loft.

2) Køkkenhus, bygget med Hjørnestolper("Staver"), forbundet med vandrette svære Lægter i nogen indbyrdes Afstand; indvendig findes en Skraa-Afstivning med Lægter ("Slær") fra Overkanten af Hjørnestolperne / ^{ned} til Grundvolden; udenpaa er der en Beklædning af lodrette Brædder. - "bordtag" = beklædt med Brædder. - "fieler" = Brædder med linierette Kanter.

ge og i ubrugelig Stand. De øvrige Bygninger var: "1. Et Vaanings Huus, bestaaende af en saa kaldt stoer Stue med 2de Sove Kamre, i Stoer Stuen een Jern Vindovn" (Ovn med Aftræk til fri Luft), "Een Daglig Stue ligeledes med en Jern Vindovn. Et Kiøcken med et afdeelt Spis Kammer, samt strax ved Kiøckenet et lidet afpanelet Kammer med en liden Jern Bielegger Ovn. Paa Lofftet een liden Ark" (Kvist) ", samt aparte et Lidet afpanelet Kammer. Effter nøieste giorte undersøgning og besigtigelse befandtes denne heele Vaanings Bygning i saa brøstfeldig tilstand, at intet deraf er brugelig, uden den underste deel af Huuset fra øverste Deel af Vindves Posten; den øverste Deel af Huuset med Bielcker, Sparrer og Tag er aldeeles Forraadnet, saa det maae fra nye opsettes; detsuden befindes Vindues Karmene og Rammerne temmelig forraadnede og kan der paa den underste Deel findes større Brøstfeldighed, end det er muelig at befare, førend Huuset bliver Rippet til reparation, saa denne Vaaning efter beste skøn ikke kan ansees af Værdie højere end 100 rdr. 2. Eet Jægte Nøst" (større Baadhus) "som er meget brøstfeldig, En Smedie og et Væd Sckuur ansees alt af Værdie - 20 rdr. Saa den gandske Gaard med paastaaende Vaanings Huuse og videre ^{Taxeres} for den Summa - 150 Rigsdaler¹⁾.

"Gaarden Leervig (nu Lervik, Leirvik), der i 1820 var ansat til 1 Pd., ligger i en lille Vig paa Østsiden af Bø Fjord, en nordgaaende Sidegren af Sognefjord. (Omkring 1900 omtales det, at Lervikbugten er ren, og at der udenfor Landhandlerens Hus er Ankerplads paa 8 Favne). Gaarden ligger i Bø Anneks Sogn i Evindvig (fra 1809 Ladvig, senere Gulen) Præstegæld.

I Slægtens Eje findes et "Situations-Kart over Gaarden Leerviig, 1794", signeret Holck (fm. tegnet af Generaladj. Ole Elias Holck som ung). Det ses heraf, at Gaarden ligger tilbagetrukket, flankeret af Fjelde, der skyder sig længere ud i Fjorden. Mod Sydvest ligger "Are Fjeld", bevokset med Naaletræer og Løvtræer; det afsluttes yderst i Fjorden med "Øjne Ness". Det

1) Henvisningen til disse 2 Vurderingsforretninger og flere andre oplysninger skylder jeg Herredskasserer Anders Eide, Skånevik.

synes næsten helt at ligge udenfor Gaardens Grund; paa den anden Side af Fjeldet er ved Kysten angivet "Hæggebøe Ejendom". Mod Nordøst og Øst ses andre Fjelde, delvis med Løvtræer; kun en Fjeldskraaning, der vender mod Sydvest, med opdyrket Jord, betegnet "Nyland", hører under Leervig. Nordøst for dette Fjeld er der "Udmark", mod Nordvest ligger "Øren", der støder op til "Bøge-Elv". Paa den vestlige Side af denne er angivet "Indre Bøge-Ejendom".

Efter den paa Kortet angivne Maalestok skulde den nordligste, længste og smalleste Del af Ejendommen være ca. 1050 Fod lang, den sydligste ca. 700 Fod. Paa det bredeste Sted skulde Ejendommen være ca. 775 Fod bred, paa det smalleste ca. 250 Fod.

En Vej gaar gennem "Øren", drejer langs med Vigen i sydøstlig Retning gennem "Nyland" og videre mod Sydvest gennem Gaardstunet - med en Sidevej til Landingsbroen - og forlader Gaardens Grund i 2 Grene i sydlig og sydøstlig Retning. To Vandløb gaar langs med Fjeldene paa begge Sider gennem Ejendommen. Denne har - foruden et Areal, der synes at være Have - 9 større eller mindre dyrkede Lodder. Der findes i alt 21 Bygninger, af hvilke flere er ganske smaa; 6 af Bygningerne er sammenbygget to og to.

Af Stuehusets Udseende kan man faa et Indtryk gennem et Fotografi af et nu forsvundet Rullegardin, hvorpaa Stuehuset og flere andre Bygninger, deriblandt nogle Huse, som Generalmajor Knud Kraft Holcks Søster Henriche ejede, var malet. Billedet paa Gardinet, der tilhørte en af hans Sønner, maa vel være udført omkring Midten af 1800 Tallet. Det ser vistnok i det væsentlige ud som det Hus, Oblt. Ole Holck ejede, dog er den "liden Ark paa Lofftet", der nævnes 1769, aabenbart afløst af en bred Kvist. (Senere er Huset blevet forhøjet med een Etage, hvori Kvisten indgik. Saaledes saa det ud til ca. 1908, da det blev helt ombygget til Hotel).

I Gardin-Billedet er Stuehuset set skraat forfra. Dets nederste Del har i Midten en Indgangsdoor med et lavt Vindue over;

paa hver Side af denne er der 3 Vinduer. Over Midtpartiet, spændende over Døren og et Vindue paa hver Side af den, fortsætter Muren opover og danner en bred Kvist med 5 smalle Vinduer. Kvistens Tag skraaner helt op til Overkanten af Husets Tag, der synes at rejse sig ret stejlt; øverst paa Midten er der vistnok en Skorsten. I den ene Gavl i Loftsetagen ses et Vindue. Ved den anden Gavl er der i Forlængelse af Stuehuset en mindre Udbygning, hvis skraa Tag ikke naar op i Højde med Stuehusets. I Udbygningen ses en Dør, men ingen Vinduer.

- D. 28.3.1746 bestemtes det, at de norske Officerer maatte benytte deres Soldater ved Kornets Indhøstning, og at der til Friskyds skulde leveres eller godtgøres ... en Kaptajn to Heste og en Løjtnant 1 Hest, hvorimod det forbedes dem at give sig af med Handel, navnlig Trælasthandel.

- D. 10.9.1749 blev (if. Ref. Sager s. D.Nr. 15) Kaptajn Coucheron udnevnt til Major ved Oberst Lindgaards Rgt., "da hans Formand Capt. (Ole) Holck selv tilstaar ikke at være skicked dertil". Obersten skriver, at Kapt. Holck "ey er af saadan Constitution, at hand trøster sig til Majors Chargen at exercere".

- I 1751 udtaler Oberst Lindgaard, i Anledning af en Ansøgning fra Jacob Elias Holck, om Kapt. Ole Holck, at denne "alleerede 41 Aars Tieneste med ald Retskaffenhed og Troeskab baade udj Kriegs og Freedts Tiider haver aflagt" (Ref.S.17.3.1751).

D. 14.5.1751 udstedtes der kgl. Bevilling til Capitain i Bergenh. Inf. Rgt. Oluf Holck og Hustrue. Frue Ellen Rosendahl, at den længstlevende maa sidde i uskiftet Bo og derefter skifte med Samfrønder.

Af et Brev til Overkrigssekretøren fra Ole Holck, dat. Bergen 23.2.1752, ses det, at han har indgivet en Memorial om "Oberste Lieutenants Caracteer"; han omtaler i Brevet "den fare ieg i Krigens Tiid til Lands og Vands Har udstaaet".

I sin Beretning skriver Tønder:

"Og Da Noogle af Denne officiers kiække Meritte først blev Kong Friderich den 5te 1753 forelagt; blev hand Strax fra Capitain til obristlieutenant Gratis avancirt i 1ste Bergenuske General Major Lindgaars Regiment; denne Hans avancement fornøede Ey lidet Hans forige Camerater, der torde Drestelig sige at um Han Var bleven General Havde Han fortient Alt. Hans Carac- ter Var langt fra de Knælende Subiecter, men undertiden Tabes formeeget Naar Tilbageholdenhed; er for stærck; det var feilen Her."

D. 10.12.1755 (ikke 1753) blev han karakteriseret Oberst- løjtnant. Hans Ansøgning herom (Krigskanc. ref. S. 10.12.1755 Nr. 11) lyder saaledes:

" Stormægtigste Monarck

Allernaadigste Arve Konge og Herre!

Deres Majestet Ville af høyt Kongelig Naade tillade at ieg herved allerunderdanigst andrager, Hvorledes Jeg Hidindtil har haft den Naade i Deris Kongelig Majest og Fæderne Landets tieniste i 46 aar/være placeret, og har, i Saadan tiid fra begyndelsen af, Haft Leilighed at øve mig i min Metier, Effterdie Jeg, da Krigen ved varede i 10 Samfulde aar, har Paa mange Fældt=tog og Commandoer været Tilstæde, Til Sidst blev mig af den Cōmanderende General Lieutenant Lützow andbefallet at forkynde Kong Carl af Sverrig hans dødsfald i Trundhiem, ved hvilcken Cōmandoe Jeg, da, det var i Skarpeste Vinters tiid, deels maatte lide Een u=taalig Kulde og Frost, deels med Lifs Fahre maatte søge Vejen der hen imellem de for og om mig Posterede Fiendtlige Partier; Men Endskiønt Jeg som Een allerunderdanigst troe Tiener ved alle forefaldne leiligheder, Stædsze har haft min skyldige Pligt for øyne, Saa at ingen af mine foresatte Chefs har haft noget paa min habilite i Tienisten at udszette; Saa Har dog den Lange tiid Jeg der med møyen har tilbragt, icke villet befordret min Avancement, Men tværtimod, da Jeg icke med Midler er begavet, forarszaget, at adskillige som har været meeget yngre i tienisten End Jeg, ved Accord er bleven mig forretrækket; Men Som det nu i min alders 68de aar vil falde mig tungt at faarestaae Majors Chargen,

Saa Bøn og Knæfald Jeg Allerunderdanigst, at Deris Kongelige Majestet af Høyt Konglig Naade, ville tage min lange og Troe tieniste, Samt min Høye alder, og den Skade Jeg har lidt Paa min Encienitèe i allernaadigst betenckning, og mig Som nu er Elste Capitain i det Første Bergenhuuche Regiment, allernaadigst forunde Oberst Lieutenants Character, Hvilcket ey lidet glædede mig fattige Mand, Som Gud Haver Velsignet med mange Sønner, Hvilke ere opdragen til Deres Majestets Krigstieniste;

Udi allerunderdanigste forhaabning at blive bøn hørt; For-

bliver Jeg med Lif og Blod

Eders Kongelig Majestets!

Allerunderdanigste troe erve Undersaat
og Knægt

Ole Holck

Bergen den 9de Nowber
1755

Capitain ved det første Bergenhuusche
General Major Lindgaars Regiment."

I en af Ole Holck underskrevet - og med Løvehoved-Vaabenet forseglet - Rulle for hans Kompagni, Vestre Ytre Sognske Komp., dat. Wiig 16.6.1756, anfører han, at han har tjent 47 Aar ved begge Bergenh. Rgt^{er} (altsaa fra 1709); hans Søn Iacob Elias (tjent 15 Aar) var Premierløjtnant ved Kompagniet og hans yngste Søn Hans Henrich Hornemann (tjent 4 Aar) Sergeant.

Fra "Leerwiigen" skriver han d. 18.5.1758 følgende Ansøgning til Kongen (Ref.S. 9.8.1758 Nr. 16):

"For Deres Kongelig Majestets Fodder, nedlægger ieg denne min Allerunderdanigste Supplicve, at ieg først og fremst maa finde een Naadig Konge som ieg aldrig paatviler, og som Deres Kongelig May^t uddeler Naade til eenhver fattig undersaat, understaaer ieg mig udj allerdybeste underdanighed efter min alders og Svagheds tilstand denne hosfølgende Foreening og Accord at nedlægge, efter som ieg fra min ungdom af haver tient Deres Kongelig Majestet baade udi Freds og udi Feide Tider, indtill nu ieg haver opnaaet min Alders 71de aar, den Naturlige og medfødde kiærlighed ieg haver for mine mange børn, tvinger mig nu saa got som paa det yderste af mit Liv, at ieg maa sørge for de øvrige Sønner Gud haver velsignet mig med, hvilke ieg tillige med de forrige af yderste Evne har opdraget till Deres Kongelig Majestets tieniste, Min Allernaadigste Konge! Betenk udi Naade min lange og, efter allerunderdanigste Pligt, min troe tieniste, og Lad denne Allerunderdanigste Foreening og Accord allernaadigst blive approberet, paa det mine udi begge Kiøn u=forsørgede Børn,

hvilke ieg sløt ingen Arv kunde efterlade, kand blive hiulpet med, og min fattige Hustrue, om ieg hende ved døden skulle frafalde, kunde da hos sine Sønner nyde for sin Lives tiid den udi accorden ommelte Pension, Ieg fattige Mand som med møyne haver opdraget mine mange Børn, udbeder mig Deres Kongelige Majestets Naade og mildhed, at ingen anden end de udi accorden ommelte mine tvende Sønner maa nyde Neml: den Eene det mig allernaadigst andfortroede Compagnie og den anden Premier Lieutenants Pladsen ved ermelte Compagnie, ellers haver ieg det Allerunderdanigste haab, at ieg for min Lives tiid beholder deres Kongelig Majestets Naade, som forbinder mig till min døds stund at være

Deres Kongelig Majestets

Allerunderdanigste

troe Arve undersaat og

Knecht

Ole Holck."

"Accorden" mellem ham og hans fornævnte Sønner, hvoraf den yngste nu var blevet karakteriseret Fændrik, gik ud paa, at Ole Holck skulde afstaa sit Kompagni til Jacob Elias, og Hans opnaa dennes Plads som Premierløjtnant, med at disse skulde udrede en aarlig Pension til Ole Holck af henholdsvis 100 og 50 Rdl. og efter hans Død til hans Hustru henholdsvis 60 og 30 Rdl. Ansøgningen blev imidlertid, da Sønnernes Anciennitet var for ringe, ikke imødekommet, skønt Oberst Lindgaard gik ret stærkt ind for den, baade i Forelæggelsesskrivelsen til Kongen og i et Brev til Overkrigssekretæren. I Indstillingen til Kongen nævner han, at Oblt. Holck nu i næsten 50 Aar har staaet i Krigstjeneste og "stedse med største Activitet sin allerunderdanigste devoir præsteret", og at hans Sønner "findes gandske habile og duelige til disse Charger at forestaa", hvorfor han "implorerer" at Kongen "af særdeles Clemence i Consideration af hans lange Troe Tieneste og opnaaede høye Alder" vil approbere Accorden,

"hvorefter hand af Tienesten kunde blive dimitteret, og hands Børn, som han til Eders Kongel: Meyestæts Tieneste, med største flid, haver opdraget, kunde i hands Sted, til de ommeldte Avancements Allernaadigst blive employerede".-(Paa 1700-Tallet var Officersposterne Genstand for Køb og Salg, Pensioner var sjældne, og som Regel gjaldt, at den afgaaende skulde sørge for at sælge sit Kompagni eller Regiment saa fordelagtigt, at han kunde leve af Købesummen. Som Eksempel paa, at man ikke altid tog det saa nøje med Ancienniteten, kan nævnes, at det i 1765 approberedes, at Oblt. von Holstein paa Grund af Svagelighed maatte afstaa sin Eskadron i Jydske Kyrassér Rgt. for 5000 Rdl. til Seklt. von Scheel af Sjæll. Dragonrgt. (Ref.S. 9.1. 1765)).

Jacob Elias Holck skriver 13.2.1761: "at formeedelst min Sal: Faders Alderdom og Svaghed, i de sidste Aar af hans Levetid, laae Compagnietz Affaire nesten eene paa mig". (Ref.S. 11.3.1761 Nr. 1).

D. 21.4.1759 døde Oberstløjtnant Ole Holck paa Leervig Gaard.

Sønnen Carl Philip skriver 5.11.1759, at hans Fader, der "i forrige Norske Krig har tilbragt sig et Svagt Løgene", er død d. 21.4. s.A. "Efter lang ustanden Svaghed". (Ref.S. 14.11. 1759 B Nr. 3), og 9.10.1760 skriver Jacob Elias, at da han blev kommanderet med de til København beordrede Folk, maatte han forlade sin Fader i en yderlig Svaghed, og straks efter sin Ankomst til Bergen fik han at vide, at Faderen var død (Ref.S. 31.12.1760 Nr. 25).

Oberstløjtnant Ole Holck blev efter Evindvig Kirkebog d. 4.5./¹⁷⁵⁹ begravet i Breche Kirke. Efter Familieoptegnelser stod hans og Hustruens Kister i den aabne Begravelse under Breche Kirkes Kor; omkring Midten af 1800-Tallet blev Kisterne flyttet ud bag Koret.

Hans Gravskrift gengives her efter en gammel Afskrift, der var opbevaret paa hans Sønnesøns, Generaladjutant Ole Elias

Holcks Gaard Alvarn og først kom for Lysøt efter hans Datter, Fru Grethe Hartwigs Død i 1914:

"Her Under Hviiller
Høyædle og Welbaarne

Hans Kongelige Majestæts Welbestalter Obrist Lieutenant
Wed Det 1ste Bergenhuusische Regeymente

H^r O L U F D E H O L C K

Fød i Trundhiem d. 20 November 1687. Indgich
ægteskab paa Friederichshald Med Sin Igenlevende
Frue Elen De Holck, fød Rosendahl
og Døde i Leervigen udi Sogn den 21 April 1759

---ooOoo---

Her Hviler Den Som Har med ære sig optienet
Til Stand og Wærdighed ved Troeskab Mod og Flid
Som været har af gud med meget Sligt forlenet
Der Regnes Ham for godt I Hans omvandrings Tid.
Naturen ene ham ey gorde til en Fader
Til Tolv i ægteskab udkomme af hans Lend
Men hwel til billig Ros Ham endnu Dette lader
At han til Dyd og gavn Dem alle Førte hen.
Han nød ved Alderdom Sølvfarvet graae Haars Krone
Som blev Hans Deel Iust paa Retfærdighedens vey
Thi Størst hos ham det var Han Knæled for guds Throne
og stedse uden for guds ansigt vandred ey.
Han Savnes Taches og Høyt æres udaf Sine
Som høste af Det Land, Han Dyrkede i gud.
Det halve af ham Sær forlænges at Hentrine
og Komme til at staae med Ham hos Lammets Brud."

Da Iacob Elias Holck døde d. 10.1.1767 paa Leervig Gaard
(han var da Kaptajn og Chef for Gloppenske Kompagni i 1' Bergenh.
Rgt.), blev ogsaa hans Kiste hensat i den aabne Begravelse i
Breche Kirke, og efter nærmere Bestemmelse i hans Testamente
blev der ophængt en Fane "skildret paa hvidt Graditour", paa hvis
ene Side fandtes hans Portræt¹⁾ med tilhørende Indskrifter, me-

1) Det er en sjældent levende og smukt udført Kopi af et Portræt,
malet af A.B.Brünniche 1761; det tilhørte senest en Efterkommer
af Ole Holck, norsk Flyverløjtnant Claus Døschner, der omkom ved
en Flyveulykke 6.9.1948. Billedet viser Iacob Elias i det Ber-
genh. Rgt. røde Uniform med hvid Krave og hvide Opslag; Vesten
er her ogsaa hvid. Hans Hoved med den hvide Fiskeparyk er kastet
let tilbage. Skønt en i Afskrift bevaret Gravskrift over ham
viser, hvor meget han var for sine nærmeste, døde han dog som en
skuffet Mand; han havde selv bestemt Indskriften under Billedet
paa Fanen: "Faa og onde Haver mine Lives Aars dage været ...".
Han blev kun 40 Aar gammel. Han var ugift.

dens der paa den anden Side øverst staar:

"Høvedle og Velbaarne

Hans Kongelige Mæiestets Velbestalter Oberst Leutnant ved det
første Bergenhusiske Regiment

H^r O L U F D E H O L K "

Herefter følger saa en Indskrift, der i det væsentlige svarer til Ole Holcks foran citerede Optegnelser om Familien. Ejendommeligt er det, at Jeg-Formen er bevaret. Ved Jacob Elias er tilføjet: "og denne min Søn, som her staar og har denne Fændel bekostet" ¹⁾. - Tanken maa altsaa have været, at Fanen til lige skulde være et Gravminde over Faderen. Denne Fane blev - efter Familieoptegnelser - i 1840 af Ejerinden af Breche Kirke nedtaget og skænket Oberst Jacob Elias Holck i Kbhvn., en Brodersøn af Kaptajnen, sammen med nogle nu forsvundne Vaabenskjolde og en Kaarde, der maa have været ophængt sammesteds som Fanen. Fanen har senere været hos Slægten i Danmark, bortset fra en kortere Tid, da dens daværende Ejer boede i Hamburg; her blev den ved Bombardementet i November 1943 reddet ud af et brændende Hus; den tilhører nu Civilingeniør Poul Holck. Kaarden, der efter at være kommet paa Afveje, er erhvervet tilbage for Slægten og nu tilhører Civilingeniør Ole Holck, er af den Type, der anvendtes af Carl XII's Garde; disse Kaarder var almindelige i Tiden 1699-1730. Kaarden er mærket "Amsterdam Anno 1686". Den

1) Denne Side af Fanen er gengivet i sin oprindelige Skikkelse i D.A.A. 1925 (det havde senere vist sig nødvendigt at forstærke Fanen ved at overklæbe denne Side med Stof, hvorpaa ganske vist Inskriptionen, men ikke den i graat malede Rokoko-Ramme, var kopieret). Der eksisterer iøvrigt endnu nogle ganske faa Eksemplarer af et samtidigt Tryk paa et enkelt Blad med Beskrivelse af Fanen og en noget unøjagtig Gengivelse af dens Inskriptioner.

ligner ganske Tordenskiolds Kaaarde og har sikkert tilhørt
Oblt. Ole Holck.

Tønder slutter sin Beretning saaledes:

"Deres Excellence skulde Næppe Troe Hvor det var mueligt at dette Par Egte folck Paa Subaltairne gage, Har Haftt 12 Børn tilsaamen; Hvoraf Endnu 9 Ere Leevende 3de Døttre og 6 Sønner; der af 3de officierer ved de Nationale og En Lieutenant ved Garde Corp des Grenadiers i Kiøbenhavn, og 2de i Civilstand, og Alle faaed En Goed opdragelse og skicker sig upaaklagelig Vel alle Saamen; Faderen Var stødsze Et Exempel af En Gudfrygtig Mand, og Var i Særdeleshed Elsked af der Gieslige for Hans mange Videnskaber, og Havde meer i gierning, End Snack. Dette kan alle hans ladsmand bevidne saavel som Hans foresatte; fra 1710 og saalænge Krigen varede." 1)

1) Ved Ole Holcks Død var hans ældste Søn Friderich Christian Premierløjtnant ved det Wossiske Komp. i 2° Bergenske Rgt.; han var 1753 blevet gift med Anna Dorothea Barclay de Tolly (1736-1806) og havde 1759 1 Søn. De fik ialt 8 Børn. Han blev senere Kaptajn i Regimentet og døde 1777 som Brygger i Bergen. - Iens Isaac, der var Prokurator, var 1746 blevet gift med Marthe Roggen (1719-95), salig Heibergs, og havde faaet et Handels- og Gæstgiversted i Engesund; han havde 1759 6 Børn (1 var død). Han døde 1776 og havde i alt 8 Børn. - Carl Philip var ved Faderens Død Sekondløjtnant i Grenaderkorpset; han var 1753 blevet gift med Lovise Sophie v. Leben (1729-89) og havde 1759 3 Børn (2 var døde). De fik i alt 10 Børn. Han døde 1798 i Kbhvn. som afsk. kar. Oberst af Prins Friederichs Rgt. - Susanna Gerhardina var ca. 1749 blevet gift med Kaptajn ved 1° Bergenh. Rgt. Knud Kraft paa Breche Gaard (1717-65), med hvem hun ingen Børn havde. Efter hans Død 1765 blev hun 1769 gift med Sorensskriver i Ytre Sogn Niels Hegelund Holtzrod (1739-1802), men havde heller ikke Børn med ham. Hun døde 1800 paa Breche Gaard. De blev alle begravet i eller ved Breche Kirke. - Kirsten (Christine) Catharina var 1753 blevet gift med Premierløjtnant ved 1° Bergenh. Rgt. Iohann Martin v. Heym (1724-1803), der 1753 fik Tilladelse til at sælge sin Plads ved Ole Holcks Komp. til sin Svoger Iacob Elias Holck og selv fik Kaptajns Karakter; de havde 1759 1 Barn (1 var død). De fik ialt 3 Børn. Hun døde 1799 i Æbeltoft, hvortil Familien var flyttet 1755; han døde paa Breche Gaard og blev begravet i Breche Kirke. - Andreas Sewald Høyelse (der ligesom de andre Brødre - maaske med Undtagelse af Iens Isaac - var begyndt som Underofficer ved Regimentet) var 1759 Parykmager i Kbhvn.; han var paa den Tid ugift. Han blev 1761 gift med Anne Margrethe Krag (1745-1831) og døde 1803 som Brygger i Kbhvn. De havde 11 Børn. - Iacob Elias, se foran. - Olava Marie var 1754 blevet gift med Købmand i Bergen Christian v. Carlsheim (f. 1731 + før 1768) og havde 1759 vistnok 2 Børn. Der kendes ialt 4 Børn. Efter Mandens Død flyttede hun til sin Søster og Svoger i Æbeltoft, hvor hun døde 1801. - Hans Henrich Hornemann var 1759 karakteriseret Fændrik ved Faderens Kompagni og ugift. Han blev 1770 gift med Martha Margaretha Middelfart Tostrup (1748-1838), med hvem han fik 14 Børn. Han døde 1809 paa Leervig Gaard som

I et Andragende til Kongen, dat. Leervigen i Sogn 21.4. 1759, ansøgte Elen Rosendahl om "en Liden pention af den Norske Enke Cassa", saafremt hendes Søn Prlt. Friderich Holck ikke efter sin Ansøgning skulde faa Faderens Kompagni. Hun omtaler heri sin Mand's Død efter 50 Aars Tjeneste (fra 1709) og sin egen Alder, 63 Aar, og skriver, at han har "effterladt mig Hans gamle Høyt bedrøvede Enke, tillige med 9 sammen avlede Børn, hvor af de 2de endnu ere gandske u=forsørgede, udi een pouver og meget Kummerlig Tilstand, Allerhelst siden Vi aldrig haver kundet strekke Vores Kræfter saavidt, at noget i den Militaire Enke=Cassa til Pentions nydelse for mig er kundet bleven indsadt;" (Ref. S. 30.5.1759 Nr. 10). I samme Sag findes Sønnens Andragende, dat. Bergen 24.4.s.A., hvori han tilbyder, hvis det imødkommes, "at betale Moderen i Pension sin halve Gage, 100 Rdl. aarlig". Hans Andragende blev ikke bevilget (Oblt. H.P.Tønder fik Kompagniet), og af en Ansøgning, dat. Kbhvn. 5.11. s.A., fra Carl Philip paa Moderens Vegne ses det, at hun kun blev skrevet paa Ekspektancelisten i Enkekassen. Han omtaler her, at hun er "Saa Svagelig at hun icke kand Rødde sig Selv, Entten for Iild, Eller Vand, uden Hielp af Et Par mænisker", og at "Datte-
(?)
ren Som er u=forsørgt maae med meegen Kummer See sin moder behielpelig i hinded Store Svaghed", endvidere, at Moderen og hans Søster i 7 Maaneder ikke har haft en Dalers Indkomst, men har maattet paadrage sig Gæld ved Faderens Begravelse og til Livets Ophold. Resultatet blev da, at der tilstodes hende en Pension paa 50 Rdl. aarlig (Ref. S. 14.11.1759 B. Nr. 8).

D. 29.6.1760 beder Elen Rosendahl om Udbetaling af den 4' Kvartals Avance og Afregning for 1758, som hendes Mand havde optjent som Kaptajn, "baade som en fattig efterladt Officeersens-

(fortsat fra forrige Side.)

fhv. Kaptajn i 1' Bergenh, Rgt. De blev begge begravet i Breche Kirke.

- Der henvises iøvrigt til H.Holcks i 1948 som Manuskript udgivne dupliserede Stamtavle over Oblt. Ole Holcks Slægt, samt til Stamtavlen over en dansk Gren i D.A.A. 1925 med korte Biografier.

ke, der lider Mangel, og desuden har til Byrde og at forsørge, een uforsørget Enke Datter samt 2 Sønner, som jeg maa række Haanden og forsørge". Resolutionen lød paa: "gedult". (Ref. S. 27.8.1760).

I en Ansøgning, dat. Kbhvn. 13.2.1761, omtaler Sønnen Iacob Elias hende stadig som sengeliggende og med en uforsørget Datter (Ref. S. 11.3.1761 Nr. 1.).

- D. 19.1.1765 udstedte Elen Rosendahl Skøde paa "sin paa-boende Gaard Leervig" til sin Søn Kaptajn Iacob Elias Holck for 300 Rdl., dog med Forbhold, at det maa staa de ældre Sønner frit for at indløse Gaarden for samme Beløb; hun siger heri, at "ieg udj min høje Alder og store Svaghed, ej længere kand denne til ham solgte Gaard, mig til ringeste fordeel styre" (Ytre Sogns Pantebog 1760-67 Fol. 112).

Allerede to Aar efter døde han imidlertid, og i hans paa Dødsdagen d. 9.1.1767 oprettede Testamente (samtidig bekræftet Afskrift i Familiens Eje) staar der: "De 252 rd. som ieg har betalt paa gaarden Lervigen skal være min kjeere Mama hjemfalden tillige med adskillige smaasager af Sølv som kand beløbe sig til 48 rd. Saa det vorder i alt som Skienkes min Mama 300 rd". - Efter gammel Afskrift af en Gravskrift over ham har han i det hele været Moderens meget paaskønnede, gode Støtte i hendes Enketilstand.

Elen Rosendahl maa være død omkring 1.5.1768 (Dødsfaldet er ikke fundet i Evindvig Kirkebog). I et Brev af 7.6.1768 fra Overauditor M.N.Holtzrod til Generalauditor Lengnick siges det nemlig, at hun "for ved 5 Uger siden ved døden er afgangent". (Norsk Riksarkiv. Personalie, O.Holck 59^a).

Registrering og Vurdering foretoges d. 16.9.1768 og Skiftet sluttedes d. 20.9.1769 (Ytre Sogns Skifteprotokol 1763 - 72 Fol. 363^b).

Man faar et ganske godt Indblik i det daglige Liv paa Leervig Gaard af det i Auktionsprotokollen for Ytre Sogn (1752-89 Fol. 138^b) indførte om Auktionen d. 26.9.1768 over "afdøde

Sal: Elen Rosendahls afgangne Hr. Obriste Lieutenant Holckes efterladte Encke Frues Stervboes Effecter".

Det kan herved bemærkes, at Kaptajn H.H.H.Holck i et Brev af 12.9.s.A. til Sorenskriver Holtzrod (Personalia O.Holck) skriver "at vores Sal: Mamaes Sterbboe som den længst levende befindes i alle maader af samme Værdie som den tiid vores Salig Fader ved døden afgik".

Af Sølv fandtes 12 Skeer, en af dem mærket I.E.H. (d.v.s. Iacob Elias Holck), 8 Knive, 6 Tallerkener, en "Thee Træk Potte med fad", begge mrk. P.D.C.W. (maaske Fejlskrift for C.P.D.W., der kunde betyde Carl Philip du Wahl), en "sukker Tarin", mrk. A.W., en "sukker Knibe", "den Sal: Frues Signete", et Par Spænder, en Trækkenaal med Øreske samt et Fingerbøl.

Af Kobber var der 3 Kedler, den største paa 2 Pund og 22 Marker, en Suppepande med Laag, et Dækkefad, 2 Fyrfade, en stor og 2 mindre Thekedler, en "lyse blaker" (Lysestage paa Skaal med Hank) og en Kaffekværn.

Under Messing opførtes bl.a. et "Fyrfad med Jern Comfor", 2 ottekantede Lysestager og en Sølvvægt med Lodder.

Af Tin fandtes bl.a. et stort Fad med Ring om, 3 Kummer, 7 Fade, hvoraf et var mærket W.V., 12 Suppetallerkener, 26 flade Tallerkener, en "Præsenteer Tallercken", 3 Skaale og en "Schulskaal" samt en Skaal med 2 runde Fødder under, 3 Par Lysestager (1 Par med "vunden Foed", de andre ottekantede), 2 Saltkar, en Kaffekande, en Tobaksdaase, en "Bord Ring med 3de Fødder under" og en Potageske. 4 Krus havde Tinlaag. - Mange af Tingene var af engelsk Tin, nogle af Bergensk.

Af Blichtø var bl.a. et Dørslag, en Lygte, 2 "Trægte" og 2 Rivejern.

Under Jernfang nævnes bl.a. 5 flade Gryder (en af dem paa 1/2 Tønde) og 3 høje, 4 "skieringer" (Kroge til Ophængning af Gryder over Ilden), 2 "bauge sauge" (Savblade med buet Hæandtag), en "bænde Knif" (en Kniv med Skaft i begge Ender,

hvert Skæft bøjet i en ret Vinkel; den brugtes som Høvl), 4 "naver" (Bor), en "Bakste helle" (d.v.s. rund Plade til Bagning af Fladbrød etc.), en "Staur" (Stang), 18 Knive (deraf 2 Forskærerknive med Messingskæft og 2 med Hornskæft), 5 Gafler, et "Smeedestød" (Ambolt), et "brand fad", 4 Økser, 4 stoterver og lang ørver" (d.v.s. Leer med korte og lange Skafter), 4 Lyse-sakse, et Par gamle "dobbelte uld Karder", en Smedebælg, en Form til at støbe Sølv i, 10 "Dægler" (Digler, Smeltekar, ev. Form til at støbe Lys i), 5 "Listhøvler", en "Vilkel", en "Hødle" (Helle, rund Jernskive til Bagning af Fladbrød og Kager), en Uldsaks, et "Lok" (Laag), en Smedetang og - 3 Kanoner.

Under Træfang er bl.a. opført en "Tvinde Roch", et stort Skab med 2 gamle Laase, et Spejl i Storstuen, et lille Spejl i Dagligstuen, endnu et lille Spejl, et "stort mahlet Kæppe bord med Veng til" (vistnok et Klappbord med 4 Klapper, hvoraf Ende-klapperne er halvrunde. "Veng" kan betyde Sideflig), et mindre Bord med 2 Klapper, 6 "Ryslæders" Stole og Lænestol, 6 "Ryslæders" Taburetter, en "drage Kiste", en "Tabulet" ("Tablette", Hylde, lille, spinkel, kvadratisk Hængereol, omgivet af Udskæringer) med 10 Glas, en "saakaldet Spaamand", et Urværk, 2 "Kierridoner" (d.v.s. Gueridoner, lette Borde med Søjlefod og en lille rund Bordplade), et Klappbord, et rødmalet Sengested med "Cartunsomhæng" (af Kattun), 2 røde Feltstole, et blaamalet Bord, en "skævt Sæng med Cartunsomhæng" (skæv Seng), et Ege-Sengested, et rødt og hvidt "Giangangsomhæng" (= Ginghamsomhæng), 2 "Kierridoner" (formodentlig staaende i et andet Værelse end de foran nævnte), et "lidet Ege Cathol af Bildthugget arbejde", et Urværk med Slaglød og Kasse, et sort Skab, 4 sorte Læder-Feltstole, 9 gamle Læderstole, "et Egebord med Stol, et grønmalet Sengested med "staftes" Omhæng (maaske stafferet" Omhæng af vævet Tøj med Mønstre eller Figurer), et stort brunt Skab, et lille hvidt rundt Bord, et rødmalet langt Bord, et malet Bord, 2 Fuglebure, et "Hatte forder", en "Saalskive" (vistnok et lille, transportabelt Solur med Kompas), en Feltseng, et rødmalet Bord,

et Kniplebrædt, en Trælygte, en Skindlygte, et lille rødmalet Skrin, en jernbeslaaet Kuffert, en "Jern Laxse haav" (Ruse), 2 Høvlebænke, en Drejebænk, en "Qværn med Reedskab", 2 Hjulrokke, et Skab i Køkkenet, en gammel Læder-Ridesadel, en lille engelsk Ridesadel, en Skrue-Perse, 3 Kufferter (deraf to betrukket med Skind), 2 Kister, 2 "flaske foeder", 2 "Bommer" (Kasser?), en lakeret Thebakke og 14 Stk. "Sauge bord".

Endvidere i alt 20 Tønder af Fyr og til Dels Eg, (deraf 4 Halvtønder, 2 Øltønder og 1 Kødtønde), et Ølanker, 3 "Saaer" (meget store Kar til Ølbrygning), 2 Kærner, en Kærne-"Amber" (vistnok Smørkærne), en Mælkebøtte, 2 smaa Brændevins-"Kagger" (tøndeformede Kar, ofte med Laag), en malet "Øllstøbe" (Ølkrus), 6 "Amber (Trækar med Laag med en Hank midtpaa, eller en Spand), 6 Ølstøbe, 2 "øllboller" (Ølskaale), 23 "meelkasker" ("Melkeask" eller "Melkering": en bred, lav Amber til at slaa Mælken op i), 2 Melsigter, en "bærm skak" (?), en "Kiød stampe" (Kar til Ned-saltning af Kød), en "Saltebutl" (Bøtte) med Laag, en Egestampe (Kar til Tøjvask o.l.) med Laag, 3 Fyrrestamper, 6 Ege- og Fyrre-kagger, en Smør-Amber, en Øløse, en Sildefjerding, 2 "Melche Hylker" (Mælke "Hylkjer": Beholdere sat sammen af Staver, videst for neden, bæres ofte paa Ryggen som en Randsel), en stor "øll-trængt" (Tragt?), 2 Hakke-Trug, 2 Hakkebrætter, en Rulle med Stokke, 2 lange Borde, en Bryggespand, 2 Bryggebøtter, et langt Trug, et "Raste Kar" (vistnok et Sold), en "Tørke Brye" ("Brye": lang, lav Trækasse, et "Dryfte Traug" (et stort Kar til at rense Kornet i, hyppigst 1 1/2 m langt, 0,60 m bredt og ca 1/2 m højt), og 2 store Kar. - Herunder er ogsaa en Marmor-Møllesten opført.

Af "Sænge Klæder" var der 3 røde og hvide "Cartunsover-seng", 7 sribede "Danskvæhrsunderseng" ("væhr" = Vaar), 19 Olmerdugs Dun-Hovedpuder, 3 "aaklæder" (Tæpper), hvoraf 2 hjemmevævede, et hvidt uldent Dækken, 10 "Graa vadmel's qvittel" (Uldtæpper), 6 "skind feld", en gammel "underseng", en "liden Kode med fieder" (Dunpude) og en "kobbeskind bænkedyne".

Under "Lin Klæder" anføres 4 store Lindrejels og 5 ringvævede "stryelerrets" Bordduge (vævet af groft Hør; Drejel er

mønstervævet, Lærred uden Mønster), 3 Lindrejels Theduge (den ene svensk), 18 fine Lindrejels og 5 "strye drejels" Servietter, 2 fine Lindrejels og 4 ringvævede "stryelerrets" Haandklæder, 5 Par fine og 5 Par "stryelerrets" Lagen, samt 3 Par gamle Lagen, et Hvidsøms- og 3 Linlærreds Pudevaar, samt et groft Pudevaar, 4 Par "indfelts" (?) Lærredsgardiner (deraf 2 hullede), 6 Par Linlærredsgardiner og 2 andre Gardiner, 3 Par Køpper og en Kappe, 1 Kappe, til en Seng, en Linlærreds Senge-"Treksel" (Dynebetrak), 16 Marker Stryegarn - samt en "vox Thedug".

Af "Glas og Steentøj" fandtes en "ollie Caraffe", en "Ædiches Caraffe", 3 Ølglas, 10 Par Thekopper (1 Par store og 3 Par smaa, 2 Par blaa og 4 Par blaa og hvide), et blaåt og hvidt "Sukker fad", en "brunsteen Caffee kande", en hvid Mælkekande, en brun Thepote, en Krystalflaske og 3 firkantede og 3 runde "bautell" (Bouteiller).

Af de 24 Bøger, der opregnes, var de 21 af religiøs Natur. Det var "Brochmans Huus Postil"¹⁾, - "De 4re Ewangelisters og Apostlernes Gierninger", "Hugo Grotes VI bøger om den Christen Religions Sandhed"²⁾, "Den siungende Tids fordrif", "Peder Dasses Cathecismi Sange"³⁾, "Taare Perse"⁴⁾, en "Tydsk bog kaldet biibel buchlin", "en Ditto Saligheds Midler", "en Ditto Siæle

1) Jesper Brochmand (1585-1652) udgav 1635-38, kort før han blev Sjællands Biskop, sin Huspostil "Sabbati Sanctificatio", der ogsaa efter hans Død udkom i mange Oplag.

2) (Boy Klingenbergers Oversættelse; Kbhvn. 1747.)

3) Af Sognepræst i Alstahoug Peder Dass (1647-1708) udkom 1711 Aandelig Tidsfordriv eller Bibelsk Visebog og 1715 Luthers Catechismus forfattet i bekvenne Sange, begge senere udkomne i mange Oplag.

4) En lille Salmesamling, der blev en yndet Opbyggelsesbog og i 1803 udkom i 7' Oplag. Den blev udgivet 1684 af Jens Rasmussen Rachløv, der havde været Skibspræst, men døde o. 1690 som Præst i Græse.

Trøst for Syge", "Thomas Kingoes aandelige Siunge Caars" 1), "en kort betragtning over Menniskenes Lyksalighed og Lykke", "Erich Erichsen Pontoppidans" 2), "en gammel bøndebog", "Doctor Lasseenii communion andagt" (2 EkspL.) 3), "en bog med en deel Prædikener", "Thomas Kingoes nye Kierke Psalmer bog" (3 EkspL., det ene "med de nye Psalmer udj"), "en Kircke Psalmebog med de nye Psalmer" og "bedendes Kjæde" 4). - Desuden fandtes "Een kort levnes beskrivelse over alle Kongerne i Dannemark", "Meu Exercitie reglement" og "en Docter bog".

Under "Creaturer" opregnes 9 Køer, (7 "kollede" og 2 hornede), der beskrives og hvis Navne anføres (f. Eks. "Pynte kolle", "Kiæmpe", "strænge", "mørkrej" og "buestierne"), desuden en "Sortgraae Oxe hviid om Hovedet" og 7 hvide Faar, deraf 2 "med Væder lam".

Endelig er der Afdelingen "Baader og Anden Søe Reedskab". Her anføres en gammel "vænge baad" (Baad med bred Agterstavn og Kahyt), en "fiir keipings baad med Seigl og Reedskab" (Baad med 4 Par Aarer), en "Speiel baad uden Seigl", "Fierde parten udj en stoor Silde naad" ("Not" = Fiskegarn), 2 "vaarsildegarn", "Halvparten udi en Laxenaad", "Dræg med 2de Kløer", "1/6 part udj en stoor nye node baad", 16 "Furre Tønder", 10 "Halv Tønder", en "færings baad med Seigl", et "Kastenood", et "Angsilde

1) Thomas Kingo (1634-1703), Præst i Slangstrup, senere Biskop paa Fyen, udsendte 1674 I. Del og 1681 II. Del af Aandeligt Sjungekort, samt 1689 Ny Kirke-Psalmebog I.

2) Erich Erichsen Pontoppidan (1616-78), tidligere Slotspræst paa Anderskov og Sognepræst i Køge, udgav som Biskop i Trondhjem Luthers Katekismus med Forklaringer, tilrettelagt for Undervisningen i Stiftet.

3) Bogen udkom første Gang 1702.

4) H.J.Hvalsøe: "De bedendes aandelige Kjæde af 41 Led" omtales 1703.

Garn" og en "fiære Snøre".

- Flittige Købere paa Auktionen var Kaptajn Hans Holck, Kaptajn Fridrich Holck og Fru Kraft; af disse købte Hans Holck mest, i alt 188 Numre af de ved selve Auktionen solgte, bl.a. det meste af det under sidstnævnte Afdeling anførte. Af andre Købere nævnes Monsr Grung, Monsr Nachsow, Madame Sunde, Lieutenant Meldal, Lieutenant Wergeland, Madame Massi Lierdal, Monsr Fasmer. Ved enkelte Poster er ingen Køber eller Købesum angivet, men i alt Fald nogle af disse Effekter maa være solgt senere, da den ved Skiftets Slutning angivne Sum for "Auctionerede Effecter" 363 Rdl. 3 Ort 4 Skilling er ca. 23 Rdl. større end det i Auktionsprotokollen angivne.

- D. 7.3.1769 foretoges den tidligere omtalte Taksationsforretning over Leervig Gaard, og d. 2.4.1769 udstedte Skifteforvalteren, Sorenskriver over Yttre Sogn Niels Hægclund Holtzrod, "ifølge en ham af samtlige fraværende Arvinger opdragen Commission" Skøde paa Gaarden "med alle Vaan og Bonde Huuser, samt Nøster og Fæchuisse af hvad Navn nævnes kand" for 150 Rdl. til Capitaine ved 1^e Bergenh. Rgt. Hans Henrich Hornemann von Holck, der siden sit 10^e Aar var opvokset paa Gaarden (Ytre Sogns Pantebog 1768-75 Fol. 66). Købesummen tilvejebragtes ved et Laan af Umyndiges Arvemidler (for hvilke Sorenskriveren var Overformynder) paa 151 Rdl. dansk Courant, der sikredes ved et d. 1.9.1769 udstedt Pantebrev i Ejendommen med 1^e Prioritet (Pantebog Fol. 93). Endelig udstedte Capitaine H.H.H.Holck d. 20.7.1770 paa Breche et Pantebrev med 2^e Prioritet for et Laan paa 99 Rdl. og 3 Mark, der var ydet ham af hans "kiære Svoger Sorenskriver Holtzrod" (Pantebog Fol. 93 b). Det har vel været til Reparation af Bygningerne eller til Køb paa Auktionen. - I det i 1822 afholdte Skifte efter Kaptajn Hans H.H.Holck blev Leervig taksat til 700 Speciedaler. De 2 Prioriteter i Gaarden var blevet indfriet 11.10.1783.

Ved Boets Opgørelse førtes - foruden "auctionerede Effecter" 363 Rdl. 3 Ort 4 Sk. - til Indtægt 4 Rdl. 3 Ort 4 Sk.

for "Salig Fruens Pension" og 150 Rdl. for Salget af Gaarden, saa at de samlede Indtægter udgjorde 518 Rdl. 0 Ort 11 Sk. Udgifterne var 219 Rdl. 1 Ort 14 Sk., saaledes at der til Deling mellem de 5 Sønner og de 3 Døtre (der alle kaldes von Holck) blev 298 Rdl. 4 Ort 13 Sk., hvoraf hver af Sønnenne fik 45 Rdl. 5 Ort 13 $\frac{1}{3}$ Sk. og hver af Døtrene det halve.

- Paa Leervig blev Kapt. Hans Holcks 14 Børn født, og her døde de 11 af dem, imellem disse Nille Susanne Daae (1772-1861), der flyttede til Leervig efter i 1843 at være blevet Enke, og Major Hans Hornemann Holck (1787-1859), der vendte hjem til Gaarden fra Danmark efter sin Afsked i 1842.

Leervig blev overtaget af Hans Holcks Søn, Kaptajn, senere Generalmajor Knud Kraft Holck (1789-1870), der imidlertid, efter at han 1830 var blevet Oberstløjtnant og skulde bo i Bergen, overlod Bestyrelsen af Gaarden til sin Søster Henricka Margrethe (1786-1870). Hun ejede 3 smaa Huse paa Gaardens Grund nede ved Vandet, af hvilke hun havde bygget det ene i en Have, som blev anlagt, efter at en lille Bugt var blevet opfyldt. Da K.K.Holck ca. 1860 solgte Leervig til en Wolff, skete der ingen Ændring i hendes Ejendomsret til disse Bygninger, som hun beholdt til sin Død, men der skulde naturligvis betales Grundleje til Gaardens Ejer. Hun testamenterede Stedet til K.K.Holcks Datter Anna Margrethe Døscher (1819-1906), og det er senere stadig gaaet i Arv indenfor Oblt. Ole Holcks Efterkommere af Slægten Døscher.

Om Indledningen til Oberst Tønders Beretning.

Mellem de Bøger, der solgtes ved Auktionen paa Leervig Gaard den 26. september 1768, nævnes ikke en Bog, der vistnok har været i Oberstløjtnant Ole Holcks Eje, og som har spillet en vis Rolle i Familiehistorien; men den kan jo være tilbageholdt paa Grund af dens særlige Interesse for Familien. Det er en i Efterslægten efter hans yngste Søn, der efter Moderens Død købte Leervig, nedarvet dansk Oversættelse (uden Titelblad) af Magister H. Froschels Bog om "De hellige Engle" m.v., se P.T. 1923 p. 246. Om denne henvises iøvrigt til Kirkehistoriske Samlinger 3. IV. p. 458-64. I det her nævnte Eksempplar er der en Række Indskrifter, navnlig af religiøst Indhold, derunder en Bøn eller Salme paa 4 Vers. Det har senere vist sig, at den i P.T. 1923 l.o. nævnte Ejerindskrift i Bogen er urigtig læst; der staar "Iffuer Andersen Ex Hiortholmb die 4 October 1634"; han angiver, at han har faaet Bogen af sin Gudfader "Guttorm ytter Oppedal". Efter O. Rygh XII. ligger Gaardene Hiortholm (Hiartholm) og Ydre Oppedal i Brekke Sogn. Navnene Guttorm og Anders findes i en Skatteliste for Breche 1634, Iver Andersen i en Liste for 1644 under de nævnte Gaarde. Bogen er da sikkert ikke, som en Tid antaget, gammelt Arvegods indenfor Slægten, men rimeligvis først erhvervet af Oberstløjtnant Ole Holck, efter at hans Datter Susanne ca. 1749 var blevet gift med Kaptajn Knud Kraft paa Breche Gaard.

Bogen er i 1593 dediceret til Steen Brahe "Höffuitzmand

paa Calundborg", hvis Vaaben maa have staaet foran i Bogen, medens Vaabenet for hans Hustru, Kirsten Holck af Barritskovlinien, nu findes paa det første bevarede Blad. Vaabenet viser Mursparren i en da af og til benyttet Variant, hvor de 7 Stens Omrids ikke er fuldt tegnet, saaledes at Mærket ligner et svært Tov, der er lagt i Zigzag; det har 4 "Trin" paa den ene Side, 3 paa den anden.

Om denne Bog maa Oberst H. P. Tønder have hørt, inden han kort efter Oblt. Ole Holcks Død skrev sin Beretning om ham og hans Familie til Grev Christian Christopher Holck, den samme Mand, som i 1746 efter sin "Stammebog" gav Klevenfeldt den (urigtige) Oplysning, at han nedstammede fra Biskop "Gunder Holck" i Norge. Han har formodentlig i sin Forespørgsel til Tønder omtalt dette, ligesom han kan have nævnt det overfor Oblt. Ole Holck under dennes Ophold i Danmark 1742-44 eller senere overfor en af hans Sønner i København.

Naar Tønder - med to Gejstlige som Mellemed - vil aflede Ole Holcks Afstamning paa fædrene Side fra en (unavngiven) Biskop, der i det 14. Aarhundrede eller først i det 15. Aarhundrede er kommet fra Danmark til Trondhjem, og anfører, at "Bischoppens Kone Skal Have været En Søster til Steene Brahe! som til den Tiid Var Landshøffding i Caldingborg eller Caldingborg Amt i Danne-march", er det klart, at han har haft et vist Kendskab til de førnævnte Forhold.

Afgørende for ham - ligesom for Grev Holck - har det været, at den norske Biskop, der bar samme Slægtsnavn, maatte høre til Slægten (en gennem Tiderne uhyre udbredt Opfattelse), og at den i Bogen nævnte Kirsten Holck ligeledes var af Slægten, og han fremkommer saa med den gengivne mærkelige Kombination, som dog anføres med en vis Forsigtighed. (Den nærmestliggende Kombination, naar man var inde paa dette Spor, vilde jo være, at Biskoppen var Broder til Kirsten Holck, og det har rimeligvis ogsaa været det, der oprindeligt har foresvævet Tønder, men saa har han sat

sig fast paa, at Biskoppen og Steen Brahe var Svogere, og er kommet for Skade at udtude dette forkert, da han skrev Brevet). - Der henvises iøvrigt til M. Rognes foran nævnte Hypotese om en mulig selvstændig Tradition om Forbindelse med en fra Danmark kommet Biskop (Anders Arreboe). -

Kronologien er det ogsaa galt med i dette Stykke. Man faar Indtryk af en Mand, der yderst dilettantisk pusler med at stille Oplysninger sammen. Slægten kan kun være ham oprigtigt taknemlig for hans livfulde og tiltalende Skildringer af Ole Holck og hans Hustru, hvor hans varme Beundring for dem samtidig kaster et smukt Lys over hans egen Karakter. Men ogsaa Hovedstykket af Beretningen viser, at han paa flere Punkter er meget unøjagtig bl. a. i Kronologien, og der er - efter den gamle Afskrift at dømme - paa faldende mange Steder, hvor Sætningerne gaar helt i Stykker, saa man maa gætte sig til Meningen. Denne Mangel paa kritisk Sans og Paapasselighed har naturligvis været særlig uheldig, da det gjalder Udformningen af Stamrækken, hvor han formentlig kun har haft væge Oplysninger at bygge paa og fra Begyndelsen er kommet ind paa et galt Spor, idet han utvivlsomt ikke har været klar over, at Ole Holck havde antaget Moderens Slægt navn. - Stamrækken kunde paa Forhaand ses at lide af væsentlige Mangler, og ved M. Rognes Artikel om Oblt. Ole Holcks Herkomst i N.S.T. K. (1946) p. 313 ff er dens fuldstændige Urigtighed nu konstateret. 1)

1) Don af Tønder, den "habile og retskafne Officer", anførte Stamrække bør inddiørtid næppe bedømmes efter Nutidens strenge Krav, og det vil da være naturligt at se paa, hvorledes Videnskaben i Norden, efter almindelig europæisk Skik, havde behandlet historiske Spørgsmaal.

Her kan da først bemærkes, at det i alt Tald paa hele 1600-Tallet oftest var Tilfældet, at de ved Ræsonnementer fundne Resultater anførtes som Fakta uden Oplysning om, hvorledes de var fremkommet. Det kan endvidere anføres, at det om den højtfortjente Ole Worm siges, at han i sit store Værk 1643 paa mindste Foranledning fulgte sin Tilbøjelighed til at henføre Runestenene til historisk kendte Personer eller Begivenheder og ligesom de italienske Antikvarer - ikke altid veg tilbage for ved stiltiende lempelig Rettelse at bringe et genstridigt Ord i Overensstemmelse med sin Teori.

En af de Bøger, der vistnok naaede længst omkring, var "De
(fortsættes næste Side)

Tønder har formodentlig i sin Tid kun flygtigt talt med Olt, Ole Holck om hans Slægt, og fra hans efterladte har han rimeligvis ikke kunnet faa fyldestgørende Oplysninger. Ole Holcks Moder, Kirsten Jacobsdatter Holck, (hvis Navn Tønder ikke har nævnt), døde faa Dage efter hans Fødsel, og han blev, ifølge Tønder, som ganske lille sendt nordpaa til en af hendes Slægtninge, hos hvem han blev opdraget (og fra hvem han vel har kunnet faa nogen Besked om Moderens Slægt, men rimeligvis ikke om Faderens). Kort efter denne Slægtnings Død kom Krigen, og fra 1709 (eller 1710) til 1716, da Faderen Isaach Olufsen, der boede i Frenshjem og 1/2 Aar efter Kirstens Død paany havde giftet sig, døde, færdedes Ole Holck fjernt fra denne By, og hans Hustru, med hvem han var blevet gift i 1712, og som i disse Aar boede i Frederikshald og Frederiksstad, har næppe haft Lejlighed til at træffe hans Fader.

(fortsat fra forgaaende Side)
danske Kongers Slæctebog" (1632) af den kgl. Historiograf Claus Lyschander, som yderst lettroende støttede sig til et da endnu ikke udgivet latinsk Skrift om Cimbrernes og Gothernes Oprindelse af Præsten Niels Pedersen, der døde 1579. Skriftet blev først trykt 1695. Niels Pedersen havde bl. a. ved Hjælp af hasarderede etymologiske Slutninger samt de af Annius af Viterbo fremdragne Oldtidsforfattere, et suspækt gullandsk Dokument og gullandske Viser (hvilke Kilder alle af en senere Eftertid er erkendt som Forfalskninger), faaet etableret Forbindelse mellem Danmark og Noahs Efterkommere. I Lyschanders store Værk, i hvis Indledning Historikerens Sandhedspflicht behandles, og hvori han afbilder det gullandske Dokument omskrevet med Russer, viser han bl. a. i let-sindigt konstruerede store Tavler den danske Kongerække og "de Cimbriske Dommere" tilbage til Noah gennem Sognul, der "ledsagede de Cimbrer ind ad Jylland og der nedsatte sig". Som en af de sidste af disse Dommere anføres "Hilling eller Jelling". Holdt sit fyrstelig Hus ikke langt fra vogde, ... af en Jelling eller Jelling Syssel".

I 1679 begyndte Olof Rudbecks store Værk "Atlantica sive Manheim" at udkomme i Sverige. Ved Hjælp af sin store Lærdom og en fuldstændig utøjlet Fantasi, der tillod ham at fortolke alle mulige græske og romerske Ord og Navne som svenske, beviste han, at Sverige var Menneskehedens Urhjem. Han stiftede Skole, baade i Sverige, hvor man nu paaviste Runestene over en Søn af Japhet og over Mand, der havde været med Noah i Arken, og i Norge, hvor Jonas Ramus i 1702 udsendte en latinsk Bog, der viste, at Odyssens var den samme som Odin, og henlagde Charlybais til Malstrømmen ved Lofoten; Bogen udkom 1716 i 3de Oplag.

Og alle disse Fantasterier hos Lyschander, N. Pedersen og Rudbeck og hans Skole sted offentlig uimodsagt til hen mod Midten af 1700-Tallet. ...

Hvad Ole Holck har kunnet fortælle sin Kone og sine Børn om sine Forfædre, har da sandsynligvis drejet sig om den Slægt af Præster, væsentlig fra Trondhjems Stift, som Moderen stammede fra; herunder kan han ogsaa have omtalt en Tradition om adelig Herkomst. (Hendes Stamfader paa fædrene Side, Godsejeren Peder til Myklebust havde nemlig to Døtre, der i 1548 - D.N. XI. 674 - omtales som "Hustru" Marita og "Hustru" Botilda, hvilken Betegnelse paa denne Tid formentlig betyder, at den paagældende enten er adelig født eller adelig gift, og det første har rimeligvis været Tilfældet her, da to Adelsmænd næppe vilde have giftet sig med to borgerlige Søstre. Peder kan tænkes at have været af de gamle norske adelige Holcker, eller dog at være blevet opfattet som tilhørende denne Slægt, hvortil Biskop Gunnar Holk i Oslo hørte). Det er forstaaeligt, om Familien - eller muligvis allerede Ole Holck, der maaske kun har hørt derom som Barn - har misforstaaet eller husket fejl af almindelig holdte Meddelelser herom og er gaaet ud fra, at de drejede sig om Ole Holcks fædrene Slægt.

- Men iøvrigt er det jo i det hele en nærliggende Tanke, at Tønder, uden at vide, at Ole Holck bar Moderens Slægtsnavn, har spurgt sig for om Holck'er og anført Oplysningerne som gældende den fædrene Slægt.

Dette har formodentlig været Baggrunden for Tønders Kundskab, da han, fjernt fra Leervig Gaard, hvor Ole Holcks Enke boede, sad i Bergen og skrev sit Svar til Grev Holck, og han har maaske selv sat nogle flere Misforstaaelser til, f. Eks. naar han nævner to Provster i Ascendentrækken. Hans Angivelser er iøvrigt noget vage: han nævner saaledes ingen Fornavne, bortset fra, at han urigtigt siger, at Ole Holck blev døbt med Navn efter Faderen; dette er vistnok en Fejlskrift (af ham eller Afskriveren) i Stedet for "Farfaderen". Ole Holck kan jo have fortalt ham, at hans Fader hed Isaach Olufssøn, f. Eks. hvis Tønder har spurgt ham, hvad Forbogstavet I. i hans Underskrift betød. Om Faderen siger

Tønder endvidere, at han var "Probst i Tronhiemsbye eller Stiftt", om Farfaderen, at han var "Probst eller i Stifttet Tronhiem Biskop".

Tønder har muligvis hørt noget om Hr. Zacharias Christopherssøn Holck til Veø, født ca. 1580, død i 1650-Aarene, der var Provst i Romsdalen, og hvis Søn Henrich efterfulgte ham som Sognepræst. Hr. Zacharias var Broder til Hr. Anfinn Holck, Pastor til Haram, der formentlig oprindelig var Kapellan under Veø, og sikkert var Kirsten Holcks Farfader. Brødrenes Fader Hr. Christopher Sigurdssøn og dennes Fader Hr. Sigurd Pederssøn (Søn af Peder til Myklebust) var begge Kanniker i Trondhjem og blev Sognepræster i Skogn i Trondhjem Stift. (Her er altsaa en Ascendentrække paa 3 Gejstlige i dette Stift).

Kirsten Holcks Faders Stilling kendes endnu ikke, der er jo den Mulighed, at ogsaa han har været Præst (Kapellan). Endnu vides det jo ikke, til hvilken Slægt Ole Holcks Fader hørte, men efter det ovenfor anførte maa det utvivlsomt antages, at det er vage Oplysninger om Ole Holcks mødrene Slægt, der ligger til Grund for den af Tønder anførte agnatiske Stamrække paa 3 Gejstlige i Trondhjem Stift. - Naar Beretningen "ombringer" Ole Holcks Fader før Sønnens Fødsel, er Grunden rimeligvis den, at der ellers savnedes en Forklaring paa, at Ole Holck fra den spæde Alder blev opdraget hos en af Moderens Slægtninge, til hvem han sammen med en 3-aarig Søster var blevet sendt.

Tønder har altsaa herefter ikke vidst, at Ole Holcks Fader først døde ca. 27 Aar efter Sønnens Fødsel, og at han allerede 1688 giftede sig igen; dette sidste kunde give en Forklaring paa Børnenes Bortsendelse (der iøvrigt meget vel kan have medført et Brud mellem Familierne med den Virkning, at Plejefaderen - maaske den af M. Rogne nævnte Provst Hans Breier - har undladt at fortælle Ole Holck noget om hans Faders Slægt).

Paa den i det foregaaende optrukne Baggrund maa ogsaa Ole

Holcks Sønners Vaabenskipte ses. Medens de, ligesom Faderen, tidligere benyttede Signeter med Løvehoved - Vaabenet, gik de mellem 1756 og 1758 over til at bruge Mursparren.

Det, der har gjort Udslaget, har vel dels været, at de har hørt om Mursparre - Holckernes angivne Afstamning fra Biskop "Gunder Holck" i Oslo, dels en almindelig Tradition om adelig Herkomst i Forbindelse med Kendskab til, at der i Norge havde levet en gammel adelig Slægt af dette Navn, hvortil Biskoppen hørte, og hvorfra de paa Grund af Slægtsnavnet selv mente at stamme. (Denne Slægts særlige Vaabenmærke var ikke almindelig kendt før det gamle Adelslexicon udkom 1782-1813). Af Sønerne forseglede Kaptajn Iacob Elias Holck og Kaptajn Hans Henrich Hornemann Holck med Mursparrevaabenet i en Form, der øjensynligt er taget fra Kirsten Holcks Vaaben i Bogen om "De gode Engle", men er lidt spinklere, og denne Form med "det skæve Zigzag-Tov" har siden - jævnsides med Mursparrevaabenet med fuldt tegnede Sten, lige mange paa hver Side - levet videre i flere af Slægtens Grene, undertiden dog varieret saaledes, at "Zigzag-Tovet" har lige mange "Trin" paa begge Sider.
